

Число 35-36, рік видання II. 27 червня 1926 р. Ціна 3 фр. (Prix 3 fr.)

Паризь, неділя, 27 червня 1926 року.

«Поховали Пана Отамана в сиру землю глибоко»... Поховали в чужу землю, твердо віrimо, поки-що... Поховали в мовчанні, в мовчанні, повитім смутком над свіжою могилою, мовчанні, перейнятім пошанкою перед домовиною Національного Героя, поховали в мовчанні глибокім і повнім значіння, мовчанні, що дозволяє скупити в собі всі сили духовні...

А цього скручення в собі, цього напруження духовного так нам треба. Адже боротьба тільки загострюється; і нам треба конче подвоїти сили, бо до звичайної праці, що не переривалася і не повинна перериватися і на хвилину, праці, що її вимагає від нас одна мета — визволення рідного краю і відновлення державності нашої, -- додаються ще нові завдання: достойне вшанування і увіковічнення пам'яти незломного борця за українську державність і оборона його доброго імені і чести, доброго імені всього нашого народу, чести нашої держави від ганебних і огидних наклепів.

Цей обов'язок почивають і розуміють всюди. Ми вже повідомляли, що в різних країнах закладаються комітети для вшанування пам'яти С. Петлюри. Справа ця вимагає спільногоплану, великих коштів і довгої послідовної роботи.

С. Петлюра † 25 травня 1926 року.

Отже само собою повстає питання про координацію цих заходів. Розкиданість нашої еміграції по ріжних землях ускладнює питання. Крім того, звичайно, спільним виступам дуже часто на перешкоді ставала незгода чи разбіжність поглядів.

Але саме тепер цей момент страшний, що ми переживаємо, полегшує вирішення цього завдання.

Перед ворожим насоком на всю українську справу, перед загрозою з боку ворога тяжкого самому «святая святих» нашого народу зникли дрібні росходження. Про це говорять ті настрої, та психична атмосфера що їх викликала страшна звістка про трагічну смерть Головного Ота-мана і серед еміграції, і всюди на українських землях. Перегляньте хоч би українську пресу: вся вона -- за незначними винятками, які плямою лягають на саміх їх авторів, вкриваючи їх соромом довічнім, --- сходить в оцінці значіння покійного, як носителя ідеї української державності і непохитного борця за незалежність України, та необхідності дати гостру одсіч ворогам.

Це дає певність, що хоч цього разу проти скоординованих зусиль наших ворогів і ми спроможемося на снергійну і тверду одсіч спільними силами, як те належить нашій, гілній себе.

НАД СВІЖОЮ МОГИЛОЮ...

- Симон Петлюра --
українське наймення, найбільш популярне останніми роками в широкому світі.

Характеристики -- і майже всі невідповідні дійсності! -- по всіх поширеніших органах всесвітньої преси.

Портрети -- і всі напрочуд не подібні! -- по ріжних ілюстрованих часописях Європи й Америки.

Біографії -- в ріжних європейських мовах, з чималими фактичними хибами.

Статті та інформації в пресі всіх материків світу, -- часто густо фантастичні й найпротилежнішого змісту...

Симон Петлюра --
«національний герой» -- для одних, і «бандит» -- для інших; -- «український Гарibalді» -- і «кровожадний извергъ», «чистий мрійник» і -- «погромщикъ». «Символ визволення 40-міліонового нарсу» -- і «дрібно-єгоїстичний інтриган», «великий полковсьдець» і -- «маленький помішник бухгалтера», «Президент Української Республіки», «сбранець народу», «вождь» -- і «танцюрист з балету»; «цирий і правдивий демократ» -- і «царський черносотенный генераль» --

-- і все той самий -- Симон Петлюра...

Хто хоче замислитись над тими контрастовими характеристиками,

що нищить одна одну, хто хоче вдуматись в ті протилежні епітети, котрі всесвітні інформатори прикладали до наймення Петлюриного, --- той вже й сам відчує основи правдивої характеристики цієї людини. Бо ж кожен, хто мислити здібен, — мусить сам собі сказати: коли ця людина стільки років стояла на чолі нації, що ріками проливає под- несъ свою кров, а не капітулює — то ж, очевидно, — то людина --- не як всі. Коли довкола наймення цього чоловіка майже 10 літ раз-у-раз, не вгаваючи, точаться хвали і прокляття, закохане захоплення і шалена зненависть; коли з одним і тим самим найменням в'язуться найкращі вимріяні надії — і ним же лякають дітей та ворогів, --- то ясно:

імення те належить постаті визначній, постаті екстраординарній, людині великої сили.

Про Симона Петлюру вже списаго тисячі сторінок і буде списано томи. І тому не тут, не над могилою, котру ще не засипано вохкою землею, — робити спокійну характеристику Великого Небіжчика.

Але ж важко втриматись, щоб не зазначити того найхарактернішого, що було в Петлюриній істоті, що купчило в йому надії народу, за життя творило довкола нього легенду, за життя оповівало «думою» бандурис-тів, втілювало надії багатьох кращих синів рідної землі, навіть тоді, коли лиха наша поляя пов'язала йому руки й вивела його з лави бойців на рідних теренах?

Чим відзначався той великий Петлюрин Дух, що містився в тім малім і кволім тілі, що в людей, котрі його не бачили, викликав уяву казкового велетня?

Видимо, сама Доля хотіла надати йому тої уявної фізичної величини, позначивши його вже таким ім'ям, в самім вислові якого був елемент великого, могутнього, грандіозного. Не просто ж «петля» на шию ворогам України, а з тим дотатком «юра», що народом нашим, --- як справедливо зауважив колись Євген Чикаленко, надається тільки річам велетенським. І те означення церебельшення має раций — не для Небіжчикового тіла, що потрібувало для себе звичайної розміром могили, а

— для його Великого Духу,

що в пам'яті нашої нації житиме вічно побіч з найменням Мазепи...

Величчя Петлюриного духу було в тому, що Петлюра був —

— людинсью сднієї ідеї.

З менту своєї національної дозвілості — й до останнього дня життя він ні на крок не відійшов од прямої стежки, що вела його до здійснення тієї ідеї:

— Визволення скривдженого й пригнобленого народу з накинутого йому ярма.

Як гіперболою було його наймення, так гіперболічно була й його упертість, що стала в його особі конденсованою есенцією української вдачі.

Не злічити, скільки разів усе валилося довкола його; не злічити, скільки разів уся справа була на краю сстаточної загибелі;

— не злічити, скільки разів, ксли він пілходив до мети, --- за його спиною стреміло лезо зрадницького ножа; не злічити, скільки разів

Його палено на попіл, як Фенікса, і палено — найчастіше — руками тих, на кого він найбільше полягав, — а він — не зневірювався, не хитався, а оживав знову, й знову йшов уперед, все вперед до тієї ж самої незмінної, єдиної мети.

Скільки своїх людей, часом — найближчих приятелів та колишніх однодумців, проклинали Петлюру!... А скільки ж в межі нас — виганців, «петлюрівців», що, зазнавши сумного співуділу в останніх нещастях українського народу, — не зваливали всієї провини за народ — не й особисте лихо на передчасно погасиву його голову?

Але ж — він все стояв на своєму високому місці, часами — цілком одинокий, і не спускав бідай на мить святого прапора Самостійної України.

І ніхто не хтів змінити Петлюри, ніхто не мав сили ні відваги застути його на тому хрестному місці, ніхто не перебрав з його намучених рук того стягу..

І він стояв. Стояв, як людина гіперболічної упертості в одній ідеї; стояв, поза тією ідеєю не бачучи нічого, що творилося в світі довкола, що було потрібним йому, як физичній істоті. Матеріальні роскоші, слава, амбіція, життєві поваби, родинні відносини, особиста приязнь, потяги естетичні,—все, що потрібно інтелігентній одиниці,—все, що було по-засновною ідеєю, — було для нього дріб'язковим, не вартим уваги; все те—було десь там, внизу, глибокодолі під тим вершком, щенайому стояв він протягом майже десятьох років, у стражданнях, у вогні физичному й духовому, не падаючи й добровільно не сходючи з того справжнього пекла, котре творили сучасні обставини та колишні його співробітники во ім'я тієї ж самої ідеї, котрій непохитно служив він. Ми хитались і відходили, бідай на час, на відпочинок, на передишку. А він все стояв з своїм незмінним і непоплямляним стягом, як факір, для котрого не існує нічого, крім єдиної думки: вірно служити святощам.

Не сходючи з того найвищого гребня, на який піднесла його хвиля народного хотіння, і перестоявши вже час найчорнішої пітьми, добу найдужчого парування мученицької крові, Петлюра мав досить сили, щоб достояти на своєму місці, аж поки над Україною зійде сонце!...

Бо ж близько вже ночі кінець. Бó ж і сліпі вже бачуть, що ось-ось почне світати. А Петлюра, стоючи на найвищій точці, бачив це ліпше за інших.

Але... П'ять куль запроданця, божевільного, чи фантаста, п'ять куль в беззбройного — й Петлюри нема.

Чи ж нема?... А хіба ж не леліє його Високий Дух на тім же самім, найвищім місці змагань українського Народу?!...

Умер в чужині Мазепа, — та живуть «мазепинці». Умер в чужині Петлюра, та не помруть «петлюрівці»...

І коли вже присудить Доля, щоб над нашою розтерзаною й закрівавленою землею, над нашою загидженою міазмами, знівечиною, зруйнованою Батьківщиною, зійшло, нарешті, животворче сонце, — то вже, згідно з простим физичним законом, першими своїми проміннями воно осяє Того, хто стсіть найзище:

Отамана Симона Петлюру.

І тоді мученицька постать Петлюрина стане такою ж ясною для всіх, такою ж осяяною й невмірущою, як ясна для нас постать мученика-Мазепи, як ясна для всіх людей світу постать Джузепе Гарібальді, котрого в свій час так само звали сучасники «бандитом» та «ізвергом».

Сьогодня в глибокому смутку ми говоримо:

— Нема Симона Петлюри!

Але ж додаймо в радощах:

— Дяка Долі, що Петлюра був!...

Сьогодня ми вивершуємо нову могилу в тузі невимовиній. Але ж нехай наш смуток змирнє певність, що ця могила — є нерушимий символ нашого визволення й відродження збройною силою. Як прийде час, — на цій святій могилі зайдуться докупи всі наші очі в одній спільній волі, як за життя Симона Петлюри, в часи його військових перемог всі очі народу сходилися на його постаті, а всі розбіжні елементи нашого народу одними грудьми гукали Сьогодняшньому Великому Небіжчикові признання, подяку і

— Славу!.....

В. Королів-Старий.

26. V. 1926.

ЗАПОВІТ СИМОНА ПЕТЛЮРИ *).

Не стало Симона Петлюри, що був живим символом державної незалежності України. Упав він жертвою злочину, скерованого вправною рукою ворога нашої незалежності. Як державний символ нації, він ненависний і страшний нашим ворогам, його ім'я своїм магічним впливом руйнує всі плани окупантів на поневоленій землі, що не визнає того поневолення і не хоче скоритись перед насильством. І коли вороги наші розпочали планомірно переводити систему індивідуального терору, то ясно, що першою жертвою тої системи мав упасти той, що в йому уособлюється душа і настрої цілого народу в боротьбі за свєте право.

Загинув Симон Петлюра жертвою первісного, звірячого акту 25 травня, — і день цей стане для нас днем глибокої національної жалоби — жалю за найкращим сином України. Як про національних героїв наших дум, про його цілковито можна сказати, що за ним вся Україна плаче. Плаче українська еміграція, розсипана по всіх закутках світу, куди лише дійде тяжка звістка про нашу національну втрату. Плаче й плакатиме Україна й там, на своїй землі, де та сама звістка скрівавить серце українського народу, що оповів ім'я Симона Петлюри ореолом національного героя, а тепер оповіває ореолом мучеництва за українську національну справу.

Тяжка втрата затуманює думку. Почуття невимовного смутку не

*) Промова на жалібній академії для вітанування пам'яти Голови Директорії Української Народної Республіки, Головного Отамана Військ Українських Симона Петлюри в Празі 29.V.1926.

С. Петлюра в січні р. 1918 в Київі.

дає спокійно, розважливо спинитися на обставинах життя і праці великого патріота. З-за кривавого туману, що навис над трагічною подією його смерти, стає перед очима байдьора постать молодика, який ще в школльні роки виявляє мужність громадянина-патріота і вже тоді починає пити гірку чашу, що врешті заповнилася його власнію кров'ю. Так починається постійна, безпереривна політична його діяльність, на фоні якої з раннього часу визначається літературна робота як журналіста, як редактора. Природний письменницький хист сполучається в ньому з сильним темпераментом публіциста-громадянина, з широким кругоглядом політично-громадської думки, з почутиям широкого й глибокого патріотизму. Революція дала широке поле для політичних його здібностей. Він оддається з усією енергією організації українських військових частин. Згromadжує українські військові елементи, скликає військові з'їзди і переведить військову адміністрацію, а головне — вдихає патріотичний дух в українські військові маси та витворює з них кадри майбутньої української армії. В тих обставинах, коли давав вже себе знати розвал російської армії, коли російський тимчасовий уряд ставив найбільші перешкоди для військової українізації, пристаючи швидче на розвал війська, ніж на його українізацію, — в таких обставинах це була велетеньська робота. Навіть стежучи за його роботою в цім напрямі, я все ж був надзвичайно здивований результатами його праці, коли мені довелось, з доручення Генерального Секретаріату, переводити переговори з останнім російським главковерхом в справі українізації армії: тут мені великою горою документальних даних довели наочно, яку величезну роботу, ще до офіційного порозуміння, довершив тодішній генеральній секретар військових справ Симон Петлюра. Це була його перша практична школа в справах військових.

Стався державний гетьманський переворот на Україні. Петлюра, примушений одійти від військових справ, з звичайністю для нього енергією переходить до зовсім іншої — ділянки господарської діяльності. Він стає на чолі київського губерніального земства, що скоро об'єднує в сдній організації інші українські земства та набуває велике значіння фактора не лише господарського, але й громадського, політичного. Популярність, авторитет, впливи Симона Васильєвича стають остільки небезпечні, що його ізольовано.

Але він користався таксю популярністю та довір'ям в нарсдніх масах, що коли став на чолі армії, утворені за два-три тижні, то це вирішило перемогу Директорії УНР. З цього часу С. В. вже назаєждзи остається Головним Отаманом українського війська, що вперше в історії ушанувало його цим титулом, і його популярність в армії все більше зростає. Становище молодої держави в тяжких обставинах часу по величині війні та у власній безнастанній війні на кільки фронтів стає критичним, і на Симона Петлюру спадає найбільший тягар — загальне керование державними справами на становиці Голови Директорії УНР. Організація відповідного державного апарату, пристосування законодавства до нових умов, що були так одмінні від попередніх, установлення норм правильної внутрішньої політики в дозорганізований військовими подіями країні, а зокрема ненастанна боротьба з жидівськими погрома-

ми, що були незбутнім явищем того часу, організація армії – це лише головніші моменти тєї відповідальної праці, що припадала на голову держави. Тяжкі зовнішні умови понижували шанси нашої боротьби, і врешті висліди тєї боротьби, після трагичних військових подій на Україні, примусили уряд Симона Петлюри перейти на чужу територію, щоб урятувати армію, державний апарат та значні кадри політичної еміграції.

Не буде спинятися на хресному шляху Голови Української Держави в умовах еміграції. Становище кожного з нас, емігрантів, не лежке. Але безконечно тяжче було становище того, хто персоніфікував у своїй особі все лихо цілої емігранської маси та разом розривав своє серце тяжкими думами про окуповану батьківщину. Але в тому тяжкому становищу на протязі 6 літ величня постать Симона Петлюри стоїть перед нами, як міцна скеля серед бурхливих хвиль емігранських настроїв. Кругом його хвильює й міниться емігранське море. Забувалося часом, що такий результат, як незалежна держава здобувається в вогні і бурі довгої боротьби, що в процесі тої боротьби бувають і щасливі припливи та нещасливі відпливи. Бувало, що замісць мужньо видержати черговий удар долі, малодушно шукался винуватсго та вину складалося на того, хто, серед звичайної емігрантської атмосфери безвідповідальнosti, раз взявши до рук стерно державного проводу, мав мужність непокітно держати його при всіх обставинах. Нема що й казати, який натиск безмірної злоби скеровано було на його з боку наших ворогів, – той натиск скінчився врешті ганебним актом 25 травня. Державні противники наші на еміграції навіть по його смерти вживають до його чину прізирливе прізвисько «петлюрівщина». Вони тим прізвиськом хотять зневажити, зводячи ді персонального виступу, увесь широкий національний наш рух, що простує до утворення незалежної української держави. Рівно і окупанти нашої батьківщини рух той означають так само епітетом «жовтоблакитної петлюрівщини». Коли ж слідом за тими й другими і наші земляки-патріоти повторюють те саме, то це сумне непорозуміння, де вода на млин наших державних ворогів. Для противників наших і сама ідея української державності, і те вульгарне сформлювання її однаково ненавистні як по цей, так і по той бік кордону. «Петлюрівщина» чи УНР – фактично це традиція й пралор незалежності України, бо ті традиції і пралор легально і фактично додержує державний центр УНР, на чолі якого до недавньої трагичної хвилі стояв Симон Петлюра.

На людей розважливих все те не могло впливати. «Усе бувало». Не так ще давно противники наші прищіплювали нам з тих самих мотивів так само прізирливе прізвище «мазепинства», але люди державної ідеї вважали його за почесне; і ми дожили, що на історичній Софійській площі у Київі урочисто правилися вселюдні панихиди за гетьмана Івана Мазепу, як за представника ідеї української державної незалежності. Того ж діждалися ми й що-до «петлюрівщини». Вся та ворожа акція не була в силі позбавити ім'я Симона Петлюри того ореолу, яким воно користується на поневоленій Україні, і тої заслуженої поваги та високого авторитету, якими користується воно у більшості україн-

ської еміграції, що здає собі справу з своїх національно-державних змагань. І не ми лише тут, але й по всьому світі, де єсть жива українська душа, — вона так само, як і ми, переживає тепер найтяжчу скруху національного горя і в міру сил та можливостей шанує пам'ять великого патріота.

Не можна й оцінити зараз ролю й значення Симона Петлюри в нашій державній справі. Од тої справи не можна його відліти, — він органічно звязаний з нею. Вона для його — найвище добро, в належному вирішенні її — щастя народу. Тому й бачимо, як Симон Петлюра життя своє підклоняє ідеї української державності. Всім своїм поступованиям він ясно дає зрозуміти, що він — лише один з чинників тої державної концепції, що представляє її УНР з її державним центром на еміграції. Основа того ідеалу, якому служив до загину Симон Петлюра і який так само зобов'язує нас, — це Українська Народня Республіка. УНР — це та форма, з якої відновилася наша державна незалежність та на якій вона, по недовгій перерві, стала остаточно. В цій фазі нашої державності — в фазі УНР — Україну окуповано чужинецькою силою, коли на еміграцію вийшло разом з державним апаратом політично-свідоме громадянство. Ясно, що сила і значення тої еміграції, як українського представництва перед закордонним світом, залежить в першу чергу від єдності державницьких її настроїв, од спільноти її акції з чином державного центру. Хто мав би які сумніви що-до значення державного центру на еміграції, міг би повчуючий аргумент дістати з прикладу росіян, що так завзято пробували створити якийсь державний орган за кордоном, та спроби їх були марні, бо творити це на чужині неможна. Ті речі творяться лише на своїй землі, і доля судила нам велике щастя, що ми маємо державний орган, на своїй землі утворений. І наш святий обов'язок берегти і всемірно піддержувати той державний осередок, як нашу найбільшу цінність національну.

І коли полишили в стороні ті винятки, про які я згадував і які мусить бути в кожній і найбільш здоровій громаді, то об'єктивно мусимо констатувати, що роля і значення державного центру розумілися й розуміються у нас належним способом — правильно і здорово. Головна маса еміграції державно здорові і тверда. Більшість зберегла свої державні традиції, старі гасла державні. Найкращий доказ того — оцей однодушний патріотичний порив над домовиною провідника наших державних змагань. В істоті своїх настроїв і ждань ми не змінилися, а лише випустили з рук наші настрої, стратили з сбрію щоденного життя дальші державні перспективи наші. Треба лише розважливо розглянутися в нашему становищі та в наших тут завданнях, пригадати де-що призабуте в наших тяжких сбставинах та міцніше взяти себе в руки — свою крихку емігранську психологію. І перш за все треба злати собі справу нашої державної концепції. Надто слухний привід для цього дає нам згадка про високу постать того державного мужа, якого пам'ять ми нині шануємо.

На еміграції нема грунту для творення нових концепцій. Чинний для нас має бути той прапор, що з ним вийшли ми з нашої окупованої чужинцями батьківщини. Вийшли ми з прапором УНР, — той прапор

ської еміграції, що здає собі справу з своїх національно-державних змагань. І не ми лише тут, але й по всьому світі, де єсть жива українська душа, — вона так само, як і ми, переживає тепер найтяжчу скруху національного горя і в міру сил та можливостей шанує пам'ять великого патріота.

Не можна й оцінити зараз ролю й значення Симона Петлюри в нашій державній справі. Од тої справи не можна його відліти, — він органічно звязаний з нею. Вона для його — найвище добро, в належному вирішенні її — щастя народу. Тому й бачимо, як Симон Петлюра життя своє підклоняє ідеї української державності. Всім своїм поступованиям він ясно дає зрозуміти, що він — лише один з чинників тої державної концепції, що представляє її УНР з її державним центром на еміграції. Основа того ідеалу, якому служив до загину Симон Петлюра і який так само зобов'язує нас, — це Українська Народня Республіка. УНР — це та форма, з якої відновилася наша державна незалежність та на якій вона, по недовгій перерві, стала остаточно. В цій фазі нашої державності — в фазі УНР — Україну окуповано чужинецькою силою, коли на еміграцію вийшло разом з державним апаратом політично-свідоме громадянство. Ясно, що сила і значення тої еміграції, як українського представництва перед закордонним світом, залежить в першу чергу від єдності державницьких її настроїв, од спільноти її акції з чином державного центру. Хто мав би які сумніви що-до значення державного центру на еміграції, міг би повчуючий аргумент дістати з прикладу росіян, що так завзято пробували створити якийсь державний орган за кордоном, та спроби їх були марні, бо творити це на чужині неможна. Ті речі творяться лише на своїй землі, і доля судила нам велике щастя, що ми маємо державний орган, на своїй землі утворений. І наш святий обов'язок берегти і всемірно піддержувати той державний осередок, як нашу найбільшу цінність національну.

І коли полишили в стороні ті винятки, про які я згадував і які мусить бути в кожній і найбільш здоровій громаді, то об'єктивно мусимо констатувати, що роля і значення державного центру розумілися й розуміються у нас належним способом — правильно і здорово. Головна маса еміграції державно здорові і тверда. Більшість зберегла свої державні традиції, старі гасла державні. Найкращий доказ того — оцей однодушний патріотичний порив над домовиною провідника наших державних змагань. В істоті своїх настроїв і ждань ми не змінилися, а лише випустили з рук наші настрої, стратили з сбрію щоденного життя дальші державні перспективи наші. Треба лише розважливо розглянутися в нашему становищі та в наших тут завданнях, пригадати де-що призабуте в наших тяжких сбставинах та міцніше взяти себе в руки — свою крихку емігранську психологію. І перш за все треба злати собі справу нашої державної концепції. Надто слухний привід для цього дає нам згадка про високу постать того державного мужа, якого пам'ять ми нині шануємо.

На еміграції нема грунту для творення нових концепцій. Чинний для нас має бути той прапор, що з ним вийшли ми з нашої окупованої чужинцями батьківщини. Вийшли ми з прапором УНР, — той прапор

С. Петлюра разом з М. Васильком (ліворуч) і ген. В. Сікевичем (праворуч) в Будапешті в лютому 1921 року.

вати у своїму чині концепції УНР. Друге --- щоб для планомірної праці в цім напрямі утворити широку громадську організацію, що мала б характер Ліги державності УНР і була б громадською базою для уряду УНР. Це наше чергове, неодкладне завдання. Негайне його доконання було б з нашого боку найкращим даром на могилу нашого незабутнього, бо це було б справжнім патріотичним чином для пам'яті тоД людини державного чину, якою був голова УНР Симон Петлюра.

Не стало Симона Петлюри, — та живе ще його діло, що провадить його ціла нація і що ми маємо продовжувати. Речник державної волі народу за свого життя Симон Петлюра живе між нами своїми ідеями та своїм прикладом, що стають для нас святым заповітом. Окроплений власною жертвою кров'ю, Петлюра-Мученик стає більш страшний та ненависний ворогам нашої національно-державної справи, ніж коли він був між нами.

Вічна йому пам'ять на Українській Землі!

О. Потоцький.

ВОЖДЬ З ЛАСКИ ВОЖОІ

В 1917 р. після російської революції С. Петлюра був головним ініціатором та організатором з'їздів українців-вояків, що перебували в шерегах російської армії. На цих з'їздах став улюбленим, популярним і авторитетним. Після першого з'їзду він був обраний головою Генерального Військового Комітету. При формуванні Генерального Секретаріату України (уряду автономної України) він обняв обов'язки Генер. Секретаря Військових Справ.

Головною метою його було створення української збройної сили. Хоч у той час українська демократія вірила ще в доброзичливе відношення російської демократії до українського національного питання, і в те, що справедливі вимоги української нації будуть задоволені, і тому не надавала належної ваги власній збройній силі, — але С. Петлюра був одним з тих, що не поділяли цих рожевих надій, і першим завданням ставив створення війська. Під його загальним керовництвом завдяки розвинутій енергії було створено кільки військових частин на території України (наприклад в Київі зпочатку Богданівський і Полуботківський полки; а до кінця 1917 року ціла Сердюцька дивізія); на фронті з збаламучених російських частин виділилися цілі дивізії і корпуси з українців, які були найздоровішими частинами, і тільки вони тримали фронт до кінця проти австро-німців.

Коли в кінці 1917 р. більшевики почали з австро-німцями пертрактації від цілої Росії про замирення, то Генер. Секретаріят України не міг допустити, щоб російські більшевики провадили ці пертрактації в імені України і тому розпочав сам переговори з німцями.

С. Петлюра був великим прихильником Антанти, бо твердо вірив в остаточну її перемогу і стояв за продовження боротьби проти німців, в чому, на його погляд, мусіла допомагати Україні Антанта.

В кінці 1917 р. С. Петлюра лімісонував з Генер. Секретаріату Військових Справ і сформував Слобідський корпус, командиром якого Ген. Секретаръ і затвердив його.

Ще в кінці 1917 р. корпус С. Петлюри відзначився в боях проти більшевиків, які наступали на Київ з Сходу (більшевицький російський уряд в листопаді 1917 р. оголосив Україні війну). В наслідок інтенсивної агітації, з якою боротьба була трудною для молодого тільки-що організованого адміністративного апарату, в ніч з 14-15 (27-28) січня 1918 р. вибухло в Київі сильне повстання російських комуністів. З огляду на невистарчальність сил у Київі був відкликаний туди корпус С. Петлюри, завдяки якому в середині Київа повстання було ліквідовано на протязі 2-х діб. але за цей час більшевицька армія Муравйоза встигла підійти під самий Київ. Після кількохденної боротьби в околицях і в самому Київі українські війська не могли утриматись проти в кільки разів численішого ворога і одійшли на захід.

С. Петлюра в цих боях виявив надзвичайну особисту відвагу і твердість в командуванні. Часами в тяжких випадках він бився сам,

як простий вояк. Автор особисто бачив сам С.Петлюру з багнетом в руках в числі перших, що ввірвались в арсенал, який вперто боронили большевики.

З цього моменту починається велика популярність С.Петлюри між військовими, яка все зростала і зростала з бігом часу.

Далі спілка з німцями, звільнення України від большевиків. С. Петлюра відходить тоді від військової справи і віддається широкій громадсько-політичній роботі, як голова Київського губерніяльного земства, а трохи пізніше як голова Всеукраїнського Земського Союзу. За часів гетьманських і порядкування німців С.Петлюру переслідувано і він сидів у тюрмі.

Антинаціональна і невідповідна соціально-економічна політика Гетьмана з'єднує в протесті всі українські політичні партії, які з себе утворюють «Національний Союз». На другий день після видання П. Скоропадським декрету про злучення України з Росією, 15. XI. 1918 вибухає повстання по всій території України. С. Петлюра, за 2-3 дні перед тим випущений з тюрми, входить в склад Директорії, яко Головний Отаман війська Директорії. Пізніше решта членів Директорії одійшла і С. Петлюра лишився один з титулом Голови Директорії, Головного Отамана, і вся повнота зверхньої державної влади скупчилася в його руках.

Повстання набирає стихійної сили, армія Директорії здобуває Київ, Гетьман зрікається влади і німці таємно вивозять його до себе.

Тоді большевицько-російський уряд збриває перемирря, щобуло усталено за Гетьмана, починає з півночі широкий наступ, попереджений мистецькою демагогичною розкладовою агітацією. В деяких політичних колах українських появляється течія за замирення з большевиками, але Головний Отаман С. Петлюра твердо провадить лінію завзятій боротьби з російськими большевиками, сподіваючись мати допомогу від Антанти, війська якої з'явилися вже в Одесі. В той час в нашій армії вже почав відчуватися брак в амуніції, техничному матеріалі і ліках.

Невідповідна політика антигетьманських чинників в Одесі, що попали під вплив ворожих Україні російських кол, не виправдала надій С. Петлюри. Кинуті большевиками крайні соціальні і національні гасла (визнання України аж до відділення) баламутили маси, зменшували їх відпорну силу. Українська армія під натиском ворога, прорвана в центрі, відходить на захід.

В той час і оловний Отаман розпочинає широку роботу по організації армії і упорядкуванню її запілля. Численні частини, що створилися під час повстання, ріжного складу, без належної тилової організації, були злучені в три групи і одну окрему дивізію. Група (щось середнє між корпусом і армією) була вищою оперативною одиницею, що складалася з трьох дивізій 3-х-полкового складу, Групові артилерії і 1-ої кінної бригади. Кожна група мала свої запасові курені для попереднього навчання мобілізованих, учебні курені для унтер-офіцерського складу і весь тиловий апарат. Звернуто освібливу увагу на командний

склад: невідповідних людей, що опинились на високих посадах революційним шляхом під час повстання, усунуто, закликано українців, старшин бувшої російської армії, з бойовим стажем, з вищю військовою освітою, що вже показали себе твердими з боку національного. Боротьба була впертою і жорстокою, йшла з перемінним успіхом; большевики кинули на українську армію, все що могли, намагаючись знищити українську армію, порозумівшись з галицькою армією і протягти руку допомоги комуністичній в той час Венгрії. Горті в осебливому листі дякував Головному Отаманові, що той стримав большевиків і дав йому змогу знищити в Угорщині комунізм.

Далі відхід з Галичини трьох Галицьких корпусів, що приєдналися до армії У.Н.Р. і вступили під команду Головного Отамана. Марш на на Київ. Головний Отаман прагнув порозумітися з Денікіним для спільноЛ боротьби проти большевиків, вимагаючи визнання самостійної України—У. Н. Р. Денікін брутально відкинув пропозиції Головного Отамана і почалася війна на два фронти: проти большевиків і проти Денікіна. Спочатку наша армія подалася назад до лінії Шепетівка-Житомир-Винниця і до Дністра на схід од Ямполя. В половині жовтня українська армія перейшла в наступ проти Денікіна, нанесла йому рішучу поразку (де-які денікінські частини було знищено, перехоплено було наказ російського командування сходити аж до Одеси). Але в той час і наша армія була в катастрофічному стані під взглядом матеріального забезпечення у всіх галузях, що було наслідком замкнення кордонів на заході і вичерпання на своїй території всіх запасів. Пощесті десяткували шереги армії, сотні людей вміralo без ліків, армія не могла битись, бо не було чим, і відійшла на захід до фронту польської армії. З польською армією ще стосунки не були достаточно полагоджені, і Головний Отаман наказав більшій частині армії, що складалася з добровольців, похід в запілля ворога, а решта була інтернована поляками. Сам Головний Отаман поїхав до західної Європи шукати союзників. Один тільки маршал Пілсудський, розуміючи всю важливість належного розв'язання українського питання і життєвое заінтересування Польщі в приязніх стосунках з незалежністю Україною, наказав своєму урядові підписати політичну і військову конвенцію з урядом УНР, на чолі якої стояв С. Петлюра.

6. V. 1920 р. наша армія піснернулася з запілля, пробивши через большевицький фронт; до неї прилучились сформовані під керуванням Головного Отамана на території Польщі і в Кам'янці-на-Поділлю українські частини.

В цей час була усталена остання організація армії, яка складалася з 6-ти піх. дивізій і 1-ої кінної. В основу було покладено систему тріечності: дивізія з 3-х бригад, бригада з 3-х курінів. Дивізія—вища одиниця, що посідала всі роди військ і служби. Також організацію намічалася повільна підготовка кадрів і поширення численності армії.

Армія під загальним керуванням Головного Отамана ввесь час займала південний відтинок загального фронту протягом коло 100 кілометр, міцно забезпечуючи праве крило польської армії. Вона разом з польською армією пережила всі успіхи й неуспіхи в боротьбі 1920 р.

до кінця. Особливо видатна роля армії була в серпні і вересні 1920 р. На протязі 3-х днів сдна українська дивізія стримала в Замості удар в сієї кінної армії Буденного, що перед тим так тяжко дала себе знати 2-й і 5-й польським арміям, а тепер була скерована в запілля групи маршала Пілсудського, що розвивала свій удар сд Вепра.

Ударом по південному крилу большевиків з лінії Дністра в вересні (14. IX) наша армія сильно спричинила до остаточного погрому большевиків і на день підписання польсько-російського перемирря (20. X. 20 р.) спинилася, переслідуючи большевиків на мерицяні Жмеринки. Больщевики стягли переважаючі сили проти української армії з польського та південного фронтів і 10. XI. 20 р. перейшли в рішучий наступ.

В той час армії бракувало рушниць для сзбриснення всіх меблізованих, а саме головне набоїв, — в мент початку наступу було по 30 набоїв на рушницю в середньому. Через кільки днів в багатьох частинах зовсім нестало набоїв і деякі з них до щенту були порубані большевицькою кіннотою.

21. XI. українська армія перейшла Збруч і згідно приписів міжнародного права склала зброю і була інтернована в Польщі.

Це був останній акт трагичної боротьби української армії на протязі майже 4-х років, що називається до останньої змоги. Під проводом свого Зверхнього Вождя армія виявила небувалу витревалість і надзвичайну моральну силу. Одним із головніших джерел цієї сили був сам Вождь армії. Хоч він не був військовим фаховцем, але він посідав саме головне, що потрібно Вождеві. Він зінав серце і душу вояка, він розумів глибоко ті психологічні елементи, з яких складаються підвалини і джерело енергії людської маси.

Кристально чистий з боку морального, він фанатично був відданий ідеї української державності і в очах військ він був втіленням цієї ідеї. Він був фокусом, в якому концентрувалися найсвятіші почуття українського вояка, як фокус дзеркала, відбиваючи яскравим промінням любові до Батьківщини ці сконцентровані в ньому почуття. Він ще більше підносив почуття вояцтва до височини самопожертви і завзяття і скеровував енергію маси на надлюдські подвиги. Він тримав в своїх міцних і чистих руках серце та душу армії, як рівнож можна сказати, що він сам був серцем і душою армії.

У військових питаннях організаційно-техничного характеру він покладається на своїх біжчих співробітників — військових фаховців, вносячи завжди корективи, яких вимагали дух і сбставини часу. Революціонер по натурі, він може часами і переходити в революційному загалі ті можі, що ставить всенна наука. Але в більшості він так глибоко розумів істоту часу, що його зауваження були слушними й незаперечними. Його військові співробітники учились у нього розуміти істоту двигаючих духових імпульсів армії і творити національну армію, здібну до великих підвигів.

Головному Отаманові прийшлся виконати надзвичайне завдання: творити на ново армію під час боротьби в сбставинах революційного хаосу і безладдя, спричиненого стихійнію демобілізацією російського фронту. По всій території України, як гриби після дощу, повсталі

значне число загонів, ватаж, які часами трудно було приборкати, які чинили на власну руку, а часами їх вчинки викликали обурення всього населення.

Коли західно-європейські держави з віковим укладом життя і випробованим адміністративним апаратом зараз після 1917 р. так боялися комуністичної агітації, то можна собі уявити роскладові наслідки на Україні комуністичної агітації з так тоді привабливими гаслами. Комуністичні провокатори підбурювали невідповідальних ні перед ким ватажків навіть на жидівські погроми для дискредитації українського національного руху.

Крім того приходилося поборювати неймовірні труднощі, звязані з браком самих елементарних річей, потрібних війську.

Все це Головний Отаман подолав і створив армію, що вкрила себе вічною славою.

В оперативному відношенні він цілковито довіяв своїм найближчим співробітникам, переважне число яких були старшини бувшого російського генерального штабу. В найтяжчі критичні хвилини він умів надзвичайно підносити енергію і творчість своїх співробітників. Без тіни суворости, лагідний, безмежно чарівний одним своїм особистим впливом, він міг напружені всі сили своїх співробітників і видобути від них все, що тільки вони м могли дати.

Часом ситуація була остильки тяжкою, що розроблені оперативна думка здавалася безнадійною і підупадала енергія для її переведення, але він своєю незломною вірцю в достатчу перемогу запалював своїх співробітників і осягав часами несподіваних результатів.

Як Голова Держави, він все робив у внутрішній і зовнішній політиці, щоб полегчити армії провадження боротьби.

Це був великий Вождь з ласки Божої, що посідав таємницю влади над масами. він народився і виріс в Вождя свого народу в огні національної революції і в боротьбі за осягнення відвічних ідеалів української нації. І загинув він на посту зверхнього репрезентанта державної легальної влади, яку вигнав з рідної землі гнобитель українського народу. Його свята кров ще більше загартує волю нашу до боротьби та ще більше роспалить жагу остаточної перемоги і ще більш зміцнить наші шереги.

Він і надалі лишиться Вождем нашим аж до здобуття незалежності української державності. Мертвий — він буде для наших ворогів ще страшніший ніж живий.

Ген. В. Сальський.

2. VI. 1926 р.

С. Нетлюра з донькою в своїй хаті в Парижі в'осні
1925 року.

С. Петлюра в січні 1926 року.

ПЕТЛЮРА ЗАГИНУВ — ХАЙ ЖИВЕ ПЕТЛЮРІВЩИНА!

Постріл, жертвою якого впав Голова Директорії і Головний Остан, скеровано проти української національної справи. Це очевидно для кожної більш-менш обізнанної і безсторонньої людини. Мотиви і пояснення злочинця фальшиві і штучні, дати поплутані, факти перекручені. Хто чинить так планово і з такою холоднокровністю, той не може ігнорувати загально відомих фактів. Для злочинця й для тих, хто стоїть за ним, не ходило про особу С. Петлюри, але про ту справу, якій він служив. Глибокий патріот, душою і тілом відданий справі визволення батьківщини, волею долі і обставин поставлений на чолі мас, поєддано і до краю боровся він за самостійність України. В своїй діяльності йшов С. Петлюра шляхами, в правдивість яких широко вірив. Можна заперечувати спасенність цих шляхів, але не можна відобрести С. Петлюрі його високу провідну ціль: державність українську. Шляхи це річ другорядна, часом випадкова, істотне — це мета. Заради цієї мети наші вороги охrestили ціле визвольне змагання України нашої доби — петлюрівчиною. Петлюрівщина, жовтоблакитництво, мазепинство — це все одно не лише для наших ворогів, але й для великої маси українського народу. І як мізерно мали б ми виглядати, коли б, засліпленими нашими дрібними сварками, в цю хвилю стали б ми сперечатися за зміст петлюрівщини і бештати прapor, що його виборов наш народ через роки муک і страждань.

Приймемо його таким, яким він є в уяві українських мас і в уяві ворогів наших. Без ріжниці партійних і особистих симпатій схилимо голову над труною нової жертви визвольної боротьби нашої і, свідомі неперериваємості наших збрізних змагань, відповімо на ганебний постріл:

П е т л ю р а з а г и н у в — х а й ж и в е п е т л ю р і в щ и н-
н а!

Майстерня рука ворогів наших аж надто помітна на цій справі. Помалу, але з певністю Україна визволяється з під влади насильників і назавжди усовує можливість панування над нею чужинців. Тому вони мусять вживати всіх заходів в краю і закордоном, аби підбити змагання наші до визволення. Але цього замало, треба тероризувати національні й чинні табори українців. Отже, забити С. Петлюру, цей живий символ визволення. Париж місто політичних мордів. Пані Кайо, комуністка Бертон — виправдані. Там легше знайти охотника на кат, бо є можливість вйти сухим з води. Для певності треба вишукати якийсь мотив, який впливув би на громадську думку. Хай нам буде: пімста за легендарних родичів чи одновірців, ніби замордованих по наказу С. Петлюри. До того ж роля mestника мусить забезпечити злочинця коштами, як то було під час процесу Дрейфуса. В той спосіб удається кинути тінь на цілу українську національну справу, затавривавши її юдофобством і очернити в очах світової опінії українських патріотів. Як то все білими нитками шито. Все то занадто штучне, щоб не бути розшифро-

ваним. Безперечно, там на Україні факт і причини замордування становить в усій наготі. Ніяка брехня не в силі скрити політичний характер, на шкалою боротьби народу за своє визволення, цього злочину і здивий раз викриє скрутг і тривогу окупантів. Видко, вони чують свою близьку загибель, коли в нестягі хапаються за ніж, що ранить насамперед їх самих. Нашим однодумцям в краю видніше, як вони мають і можуть відповісти на цей новий удар. Ми ж переконані, що коли С. Петлюра живий був страшним для ворогів наших, він буде в десять разів небезпечнішим для них мертвий. Був він Подвижником української визвольної ідеї, вороги зробили його Стадником і поставили його вряд з Мазепою, Орликом і Сагайдачним.

Петлюра загинув, хай живе Петлюра і чиня!

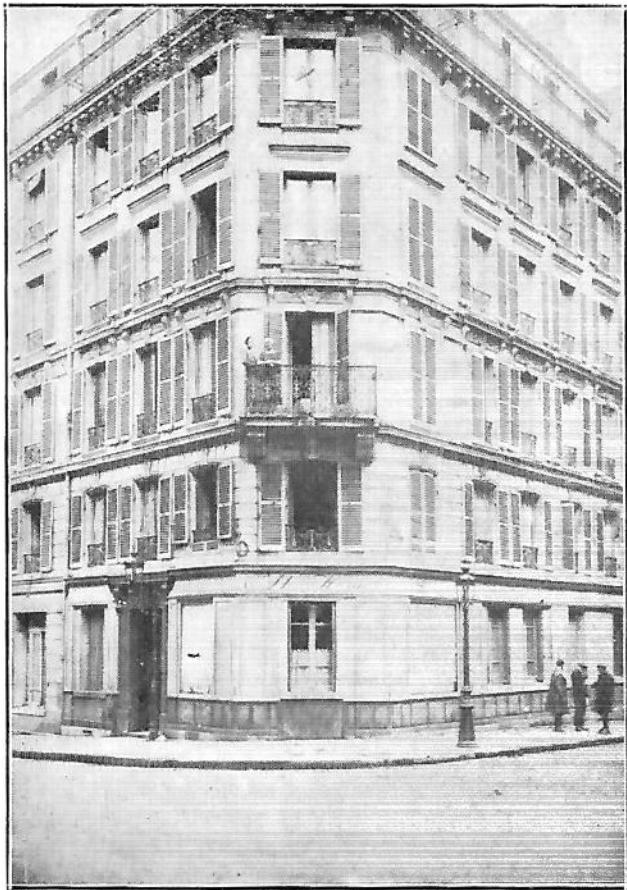
Ми тут на еміграції мусимо дати відсіч на цей новий замах. Насамперед мусимо стиснути наші ряді і зміцнити наші сили. Хай насокок ворожий наткнеться на однолітність і затятість. Перегляньмо наші позиції і зблизимо наші думки, щоб тим здійснити однодушність в національних змаганнях і віднайти спільність волі. По друге, українська еміграція мусить вимагати всякими способами у французької правосудності пильного розсліду і викриття дійсних винуватців і авторів злочину. Парижські українці мусять вказати адресу, по якій належиться посыпати телеграми: хай ні один гурток емігрантів не занедабає цього обов'язку. Ті ж парижські українці, а разом з ними і всі земляки, мають подбати, щоб знайшлися кошти на добрих адвокатів, які гідно б приставили б на суді справжній характер злочину і ознайомили з ним європейську опінію. Збірання грошей по підписці по всіх центрах гуртування нашої еміграції мусить бути першим із низки заходів, що їх треба зробити негайно.

Дм. Андрієвський.

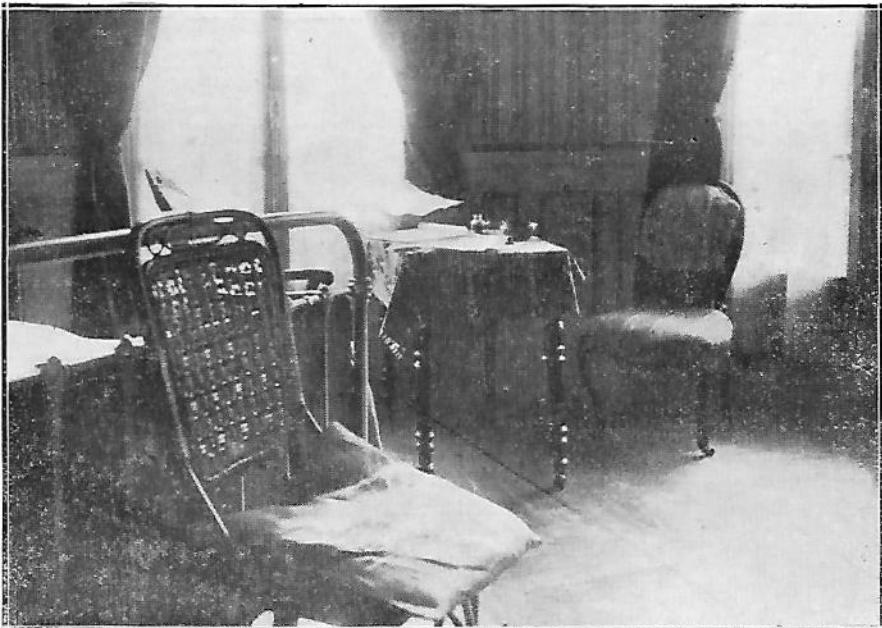
В неділю, 4-го липня в сороковий день смерти Голови Циренторії, Головного Отамана Військ Української Народної Республіки,

СИМОНА ПЕТЛЮРИ

оделужено буде о десятій год. вранці за спокій душі Його заупокійну службу Божу і панахиду в церкві 96, Boulevard Auguste Blanqui, Paris 13 (Métro Glacière).

Цім на розі rue Thénard і rue de L'atran, де жив С. Петлюра в Парижі (вікна його кімнати позначені хрестиком).

Кімната С. Петлюри. Сіл заставлено так, як він його залишив з недо-
кінченю прання, виходячи з дому в'останнє перед смертю.

Смерть П. Голови Директорії і Головного Отамана Військ УНР Симона Петлюри.

Дня 25-го травня у вівторок Пан Голова Директорії і Головний Отаман Військ Української Народної Республіки Симон Петлюра проходив, вертаючися з обіду сам, вулицею Расін.

В 2 годині 10 хвилин майже на розі бульвару Сен-Мішель чоловік, одягнений в білий робітничий халат, без капелюха, що стояв перед книгарнею Жібер, наблизившись раптом до Пана Головного Стамана, вистрілив в нього двічі з автоматичного пистоля. Одна куля потрапила в плече, друга пробила груди по-над серцем. Пан Отаман впав. Тоді вбивця вистрілив до лежачого ще п'ять разів, з яких тільки одна куля не попала, а залишилася у деревлянім бруку вулиці.

Негайно підбіг поліцай Мерс'є та зібрався натовп, переважно студентів, що хотіли на місці покінчити з злочинцем, якого оборонила поліція.

Пана Отамана без пам'яти було перевезено до шпиталю de la Charité на вулиці Жакоб, де він і спочив на віки в годині 2-ї 35 хвилин.

Заарештований убивця, Шулім Шварцбард — жив з Росії. Народився в Смоленську. Має 38 років. З фаху годинникарь. Він заявив, що

Місце на розі rue Racine і бульвару St. Michel, де вбіто С. Петлюру.
(зазначено хрестиком).

жив у Франції перед війною, під час війни служив у французькій армії. Звільнений в 1917 році з військової служби, був на Україні разом з французькою місією. Врешті прийняв французьке громадянство. Він твердить, що мститься за жидівські погроми на Україні.

Він заявляє, зо звернувся до Пана Отамана з якимсь питанням і лише потім вистрілив. Власник реставрації, що був по-близу, чув, буцім то Пан Отаман, вже лежучи на землі, сказав по-французьки: «Годі, годі! Боже май!». Сціну вбивства бачили кільки осіб, що проходили недалеко, але ніхто не встиг стати на перешкоді.

Заарештованого вбивцю передано до розпорядимости слідчого, який має встановити дійсні причини вбийства Пана Отамана, та де тих причин треба шукати.

Своїм оборонцем Шулим Шварцбард вибрал Генрі Торреса.

Про страшне нещастя родина і найближче оточення Пана Отамана, який того дня вийшов до міста сам, довідалися лише о 4 1/2 годичі від Комісара поліції, що прибув на помешкання на вулиці Thénard повідомити про злочин.

Тіло С. Петлюри, привезене з Institut Medico-Légal, вносять до церкви.

Похорон П. Голови Директорії і Головного Отамана Військ УНР Симона Петлюри

Похорон Пана Голови Директорії і Головного Отамана Військ Української Народньої Республіки Симона Петлюри відбувся у неділю 30 травня цього року.

Від першої години люде у великій кількості почали збиратися коло Румунської Православної церкви на вулиці Jean de Beauvais, до якої на службу Божу цо-неділі ходив Пан Отаман.

Перец другою годиною двері церкви, завішені чорною жалібною завісою з монограмою Пана Головного Отамана, було відчинено і труну з тілом, привезену з Institut Medico-Legal, було внесено і поставлено на величезному катафалкові, запнутому чорним покривалом з срібними зірками та оздобленому щитом з державним гербом.

На катафалкові було розкладено штандарт Голови Держави — шовковий блакитний з золотим тризубом, обшитий золотими торочками, а перед катафалком на аналойчику покладено боєвий малиновий прапор З-ої Залізної дивізії, а на ньому вийняту шаблю навхрест

з піхвами, перевиту жалібним серпанком та накриту чорною шапкою Пана Отамана.

Навколо катафалку, обставленого високими ставниками з свічками та оздобленого зеленими рослинами, складено вінки -- на чільних місці прекрасний хрест з білих троянд од родини.

При катафалкові почесна варта.

В той час, як читано по українському псалтирю, кільки тисяч присутніх українських емігрантів з Парижу та з наших колоній у Франції, що майже звідусіль прислали делегації, іноді дуже численні, проїшли перед домовиною, складаючи останню пошану Голові Української Держави, що так передчасно зійшов з цього світу.

Українську еміграцію в інших країнах представляли спеціальні делегати: з Польщі --- голова Українського Центрального Комітету М. Ковалський, з Чехословаччини --- проф. О. Шульгин. Багато було чужинців: французів, англійців, румунів, поляків, азербайджанців, грузинів, чехів, росіян.

Погребальна одправа розпочалася рівно о 3-ій годині. Правили спільно два священники --- настоятель Румунської церкви о. В. Раду та священник Української Православної парафії у Франції о. П. Гречшин; перший --- румунською, другий --- українською мовами. Співало на переміну два хори --- румунський та український.

Служба Божа пройшла надзвичайно урочисто й зворушливо, глибоко захопивши всіх присутніх, об'єднаних в однім почутті горя і смутку.

Праворуч од домовини стали Дружина Небіжчика Пані Ольга Петлюрова та Доњка Панна Ларіса Петлюрівна, Пан Андрій Левіцький, Голова на той час Української Держави, прибувші до Парижу члени Правительства, генерали, товариші боєві Пана Головного Отамана, члени Паризької Дипломатичної Misiї та найближче оточення.

Далі представники дипломатичні чужоземних держав: Алі Мардан Бей Топчибаші, Голова Азербайджанської делегації, Н. Ромішвілі, Голова Ради Міністрів Грузії, П. Гегечкорі, Грузинський Міністр Закордоних Справ, А. Чхенкелі, Посланник Грузії в Парижі з дружиною, Гайдар Бей Баммат, Голова Делегації Північного Кавказу, П. Чокаєв, Голова Туркестанського Правительства, п. полковник Клеберг, Польський військовий Аташе, П. Арцишевський, перший Секретар Польського Посольства. За ними стояли представники чужоземних організацій та численні чужинці --- прихильники України: п. Абдон Буасон, Генеральний Секретар Комуїтету «Франс-Оріан», гр. де Гайяр Бансель, маркіз де Магалон д'Архана, б. депутати, адм. Дегуї, п. Фернанд Мазад, п. Скірладзе, Голова Грузинського Союзу у Франції, п. Джебуадзе, Голова Грузинської Студенської Громади, п. Джакелі, заступник Голови Грузинської Патріотичної Молоді, п. К. Смогоржевський, Голова Польської делегації б. вояків та член міжнародньої федерації вояків, п. та пані Біоле, делегація чеського студентства в Парижі та багато інших.

Ліворуч стояв український хор, а за ним уставилися делегації ріжких українських організацій, що прибули вшанувати пам'ять

Домовина з тілом С. Петлюри в Румунській Право-
славній церкві.

На вулиці перед церквою під час «вічної пам'яตі».

Вождя Нації. Всі не могли вміститися в малій церкві і значна частина делегацій зоставалася ввесь час коло церкви. Під час останньої «вічної пам'яті» всі присутні як в церкві, так і на вулиці побожно схилилися на коліна.

По закінченню служби Божої пп. генерали, товариші по зброй Небіжчика, Сальський, Удовиченко, Сварика, Калустянський, Шаповал та п. Міністр Закордонних Справ підняли труну на свої плечі, щоб внести її з церкви.

На початку п'ятої години жалібний похід в надзвичайнім порядку і з великою урочистістю вирушив вулицями Jean de Beauvais, du Sommerard, St. Jacques, Abbé de l'Eppée, Bd. St. Michel, Bd. Montparnasse, Campagne Première, Boulevard Edgar Quinet на кладовище Montparnasse.

Перед всім походом звичайний відділ поліції, один церемоніймейстер, колесниця, вкрита численними вінками та квітами, ландо з духовенством, колесниця з домовою. Труну вкрито було національним жовто-блакитним прапором, штандартом Голови Держави та прапором 3-ої Залізної дивізії.

На обидвох боках балдахину державний герб та срібна монограма

Домовину випосять з церкви.

Головій Директорії на чорних покрivalах. Коло колесниці йшло шість бувіщих військових, що держали почесну варту, і служники у парадній жалібній лівреї та з плеєзами на капелюхах.

Зараз за колесницею з тілом йшли в глибокій жалобі Пані Отаманова та Панна Л. Петлюрівна в оточенню своєї почесної служби. Потім один роспорядчик, що попереджував п. Андрія Лівицького, Голову на той час Української Держави, за яким йшли два ад'ютанти і знову роспорядчик. Далі члени Українського Правительства, найближче оточення, генералітет Української Армії, представники чужоземних держав та організацій. За ними йшли три роспорядчики вряд. Ця частина походу з обидвох боків була оточена почесним кордоном з б. вояків Української Армії. Далі йшли по 4 вряд делегати, що прибули од ріжких українських організацій у Франції. Керовництво церемонією було доручено п. І. Базякові та п. Фуше з 4-ма французькими та 4-ма українськими роспорядчиками. Начальник кабінету Префекта Паризької Поліції п. Брісо та сотник поліції відали зовнішнім порядком. В поході, що далеко розтягнувся вулицею, взяло участь більше як дві тисячі народу.

На кладовищі було відслужено коротку літію. Український хор проспівав «Вічну Пам'ять» і домовину, їїкриту національним прапором, було покладено до тимчасового гробу в чужій землі.

Удова з донькою виходять за домовину.

Урочистим співом «Заповіту» закінчилася жалібна церемонія і присутні в глибокім мовчанні, віддавши останню пошану могилі Пана Отамана, розійшлися тяжко засмучені з кладовища.

В ін к и

На домовину Пана Головного Отамана було покладено численні вінки. Вінки ці майже всі з національними стрічками і, за двома-трьома винятками, з живих квітів, горою вкрили свіжу могилу. Поміж іншим, опріч прекрасного в своїй простоті хреста з білих троянд — од родини та величного щита—золотий тризуб на блакитньому полі з живих квіток, були такі вінки од Правительства, Армії, окремих військових частин, урядових та громадських установ, ріжких українських організацій і товариств та окремих осіб:

1. «Голові Директорії, Головному Отаманові - Уряд».
2. «Своєму Головному Отаманові - - Армія УНР».
3. «Голові Держави — Місія УНР в Парижі».
4. «П. Головному Отаманові - 1 Запоріжська Дивізія».
5. «П. Головному Отаманові - - 2 Волинська Дивізія».
6. «П. Головному Отаманові - - 3 Залізна Дивізія».
7. «П. Головному Отаманові - - 4 Київська Дивізія».

8. «П. Головному Отаманові --- 5 Херсонська Дивізія».
9. «П. Головному Отаманові --- 6 Січова Стрілецька Дивізія».
10. «П. Головному Отаманові - - Окрема Кінна Дивізія».
11. «Великому Патріотові і Громадянинові - - Союз Українських Організацій у Франції».
12. «Голові Директорії УНР - - вся Українська Еміграція в ЧСР».
13. «Лицареві Незалежності - - Український Центральний Комітет у Польщі».
14. «Великому Вождеві - - Українська Еміграція в Румунії».
15. «Борцеві за Незалежну Соборну Україну - - Кубань».
16. «Борцеві за Самостійну Соборну Україну - - Українські організації в Канаді».
17. «Головному Отаманові — Українська Господарча Академія в Подебрадах».
18. «Голові Директорії УНР - - Український Педагогичний Інститут в Празі».
19. «Свійому Голові — Всеукраїнський Земський Союз».
20. «Панові Головному Отаманові -- Товариство б. Вояків Армії УНР».
21. «П. Головному Отаманові -- Спілка Воєнних Інвалідів».
22. «Великому Голові Української Республіки -- Українська Національна Жіноча Рада».
23. «France-Ukraine. Section du Comité «FRANCE-ORIENT».
24. «Не плачем - - а мечем - - Радикально-Демократична Партія».
25. «Революціонерові і Демократові Симонові Петлюрові -- Українська Робітнича Соц.-Демократична Партія» (з червоними стрічками).
26. «Голові Держави — Українські Монархісти»
27. «Ідеологові Української Державності - - Республікансько-Демократичний Клуб в Празі».
28. «Вождеві революційної боротьби за визволення українського трудового народу від українських соціалістів у Франції» (з червоними стрічками).
29. «Союз Хліборобів у Франції».
30. «Мученикові за Визволення України — тяжко засмучена Редакція «Тризуба».
31. «Борцеві і Письменникові — Редакція «Табору».
32. «Учителеві — Молодь».
33. «Національному Вождеві - - Союз Студентів Емігрантів в у Польщі».
34. «Оборонцеві Вдов і Сиріт - - Українські Жінки».
35. «Захистникові нашої Жінки - - Союз Українських Емігранток в Польщі».
36. «Другові Кооперації, Голові Директорії - - Кооператив «Україна» в Подебрадах».
37. «Національному Героєві - - Українська Громада в Парижі».
38. «Головному Отаманові військ українських - - Українська Громада у Франції».

39. «Головному Отаманові -- Українська Шалетська Громада».
40. «Батькові Отаманові -- Українська Громада в Оден-ле-Тіші».
41. «Вождеві Нації, Головному Отаманові Військ УНР -- Українське Вояцтво Колонії в Омекур».
42. «Батькові Отаманові -- Українська Громада в Крєзо».
43. «Борцеві за волю України -- Українська Громада в Ліоні».
44. «Батькоєві Отаманові -- Українці в Роз'єр-о-Салін».
45. «Батькові Отаманові -- Українці в Ля-Рошель».
46. «Проводиреві Нації Українці в Марен».
47. «Борцеві за Визволення Батьківщини Українська колонія в Кютанжі».
48. «Слава Твоя не загине на віки — сини України в St. Denis».
49. «Нашому дорогому захистникові волі і прав України Емігранти в Шалоні».
50. «Великому Борцеві за національну ідею -- Українці в Юзі».
51. «Від Українців -- Католиків» (з малиновими стрічками).
52. «Першому Генеральному Секретареві Військових Справ -- співробітники Військового Генерального Комітету і Генерального Секретаріату Військових Справ».
53. «Своюму Вождеві Громада Старшин 6-ої Січової Дивізії».
54. «Від Старшин 3-ої Заліїної Дивізії в Подебрадах».
55. «Від Старшин 1-ої Запоріжської Дивізії».
56. «П. Отаманові -- Кіш Слобідської України».
57. «Великому і Єдиному -- з гірким жалем близькі».
58. «Минулому і Майбутньому Україні — вірні до кінця».
59. «Симонові Петлюрі -- браття».
60. «Незабутньому С. В. Петлюрі — родини Славинських і Яковлевих».
61. «Від родини Лотоцьких».
62. «Незабутньому С. В. Петлюрі -- від родини Лукасевичів».
63. «Любому С. В. -- Віра і Женя».
64. «Від Софії Модеста Левицьких».
65. «Незабутньому С. В. Петлюрі -- родина Багриновських».
66. «Від родин Галляфре, Храпко, Перепелиці».
67. «Mr et M-me Nicot».
68. «Од невідомих» (з французькими національними стрічками).
69. «Спи спокійно наш любий Отамане»та інші.

ЖАЛІБНА АКАДЕМІЯ ПАМ'ЯТИ С. В. ПЕТЛЮРИ В ПАРИЖІ.

З ініціативи Української Громади в Парижі та Української Громади у Франції вирішено було в день похорону Головного Отамана С. В. Петлюри влаштувати жалібну академію з участю делегатів українських організацій у Франції та представників українських організацій в інших державах, що прибули на похорон.

Академія відбулася у великій салі Методиського т-ва на вул.

Літургійний похід рушиє від церкви на кладовище.

Данфер-Рошеро о 8.30 год. вечора в неділю 30-го травня, при численній участі прибулих і місцевих громадян.

Короткою промовою, присвяченою світлій пам'яті Великого Національного Героя С. В. Петлюри, відкрив академію заступник голови Укр. Громади в Парижі, п. І. Базяк.

Після промови присутні вшанували пам'ять С. В. повстанням з місць.

Перше слово дано було Голові Держави А. М. Лівицькому. В надзвичайно чулій, пройнятій тяжким і до сліз невимовним жалем, промові А. М. Лівицькій з'ясував величну постать борця за українську державність і ту тяжку втрату, яку поніс увесь український народ з смертью С. В. Петлюри.

Від Українського Уряду промовляв В. К. Прокопович, від Української Армії — ген. Сальський, від Української Місії в Парижі — проф. О. Шульгин, від Союзу Укр. Емігрант. Організації у Франції — М. Шумицький, від Української Еміграції в Польщі — Голова Українського Центрального Комітету М. Ковальський, від Української Еміграції в Чехословаччині — іменем Комітету вшанування пам'яти С. В. Петлюри, що об'єднує 103 організації, — проф. О. Шульгин, від Української Громади у Франції — ген. М. Шаповал, від Української Громади в Омекурі — П. Василів, від Української Громади в Шалеті — Ю. Бацуца, від Української Громади в Кютанжу — п. Мельник, від Громади Старшин 6-ої Січової Дивізії — М. Гончарів, від Релігійно-Наукового Комітету — М. Климецько, від Студенської Громади у Франції — М. О. Ковальський, священник Української Православної Парафії у Франції — пан-отець Гречишкін та громадянин І. Добровольський.

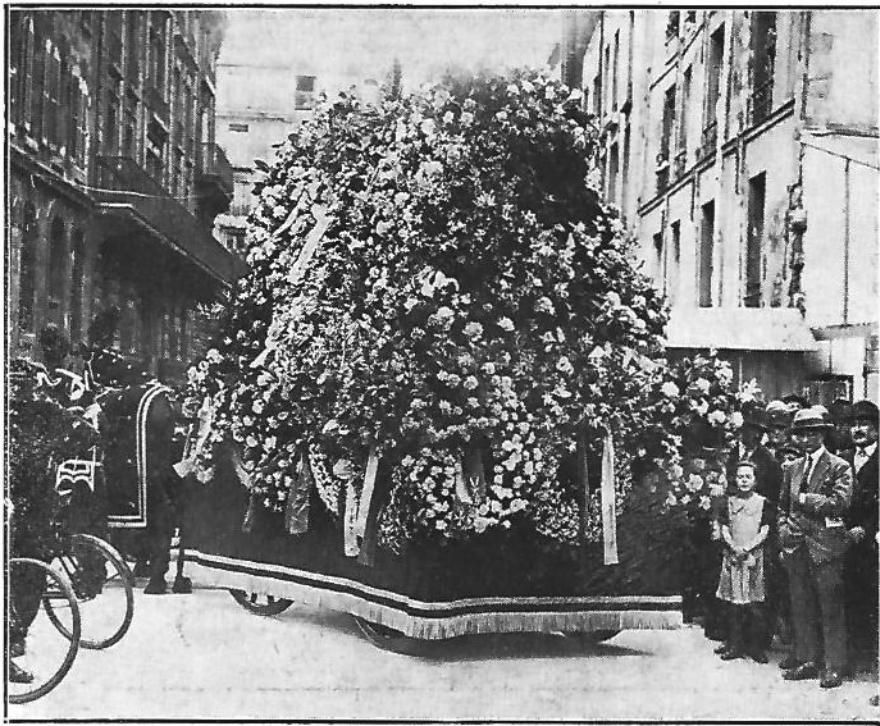
Не висохли ще сльози на очах у всіх присутніх, що оплакували тяжку й незамінну втрату, опускаючи в землю труну з прахом Головного Отамана. Тяжке горе давило на серце кожного. Багато з присутніх дало знову волю сльозам.

Перед всіма присутніми навіч стало, що своєю смертю С. В. Петлюра об'єднав усіх в одну незломну українську волю, і серце кожного загартував ще більш у крицю для боротьби за його ідеали.

Помилилися вороги наші, коли так підступно й ганебно хотіли вирвати його з наших рядів. Він живе невмирюющим з нами. Після вичерпання списку промовців одноголосно були прийняті постанови, які наводимо нижче.

По ухваленню резолюції, перед закінченням зборів всі присутні встали з місць і відспівали вічну пам'ять та національний гімн «Ще не вмерла Україна».

Голова жалібної академії оголосував збори закритими і присутні в тихо-зворушливих розмовах поміж собою залишають салю.

Колесница з вінками.

**Резолюція, ухвалена представниками Українських
Організацій 30-го травня 1926 року на Жалібній
Академії в Парижі.**

1. Жалібна академія в день похорон Великого Борця за українську державність Голови Директорії і Головного Отамана Симона Петлюри висловлює свій невимовний жаль з приводу гіркої національної втрати і висловлює певність, що весь український народ в цей грізний час з'єднається в одну родину-націю коло імені свого Проводиря-Мученика та буде продовжувати з усією енергією боротьбу за незалежність Української Держави.

2. Для вшанування світлої пам'яти С. В. Петлюри академія оголошує національну жалобу на 40 день, і звертається до Українських Громад у Франції з закликом утворити за спільною згодою Комітет для достойного увіковічнення пам'яти Великого Небіжчика.

3. Академія висловлює свій рішучий протест проти ганебної спроби ворогів наших накинути пляму на ясну пам'ять нашого Мученика, нашого Голови Держави, що завжди стояв на сторожі інтересів всіх громадян України, рішуче обороняючи і жидівське населення, коли темні елементи чинили йому шкоду.

Колесниця з домовиною і похід на вулиці St. Jacques проти Сорбони.

**Панахида й жалібна Академія пам'яти
С. В. Петлюри в Празі.**

Трагічна звістка прийшла до Праги ще у вівторок увечері: де хто з політичних друзів небіжчика дістався телеграми, а о 10-ій год. веч. ширіні кола довідалися з радіо-телефрами. В середу рано звістку умістили газети: українська колонія в Празі була схвильована до найбільшої міри. З самого ранку почали збиратися люди кожний до своєї організації, а о першій год. дня в кафе «Орга» на Сміхові зібралися вже представники 27 організацій. Негайно утворено Комітет по вшануванню пам'яті Голови Директорії УНР, Головного Отамана Військ Українських Симона Петлюри в такому складі: голова Комітету О. Шульгин, заступники голови: Я. Яковлів та Мандрика, секретарі Камінський та Григорович, Скарбник - Шипківський.

Комітет послав телеграму родині Небіжчика, постановив дестувати проф. О. Шульгіна до Паризьку з дорученням зложити на труну віночок в імені укр. еміграції в ЧСР, встановив для української еміграції сорокаденну жалобу з поширенням жалобної відзнаки, постановив влаштувати 29 травня панахиду та жалібну академію, видати комунікат із закликом достойно вшанувати пам'ять Убитого та відповідну декларацію.

На протязі трьох днів Комітет провадив підготовчу працю, під час якої зголосувалися до участі в Комітету нові організації. На час, коли відбулася академія, зголосилося вже 103 організації з Праги та Подебрад. Між іншим постановлено утворити в «Музею Визвольної Боротьби України» окремий відділ імені Симона Петлюри.

* * *

Комітет для вшанування пам'яті С. В. НЕТІЮРИ віташтував 29 травня панахиду та жалібну академію в Празі у великій салі на Слов'янському острові. Від 3-ої години почало збиратися українське громадянство до салі. Протягом ранку, кількома потягами прибули Подебрадські організації в кількості 450 душ. Стрункою ходою по два в ряд надійшли Подебрадські скаути; за ними українська жіноча гімназія. При вступі до салі прибувші роспивувалися на листах, одержували жалібні відзнаки, коміскати, листівки з портретом С. В. НЕТІЮРИ. Скоро саля була перенесена, а люде все бішили її інши, тихо, похмуро, з виразом жаслю і горя на обличіях. Величезна саля. Три величезні люстри освічували море голів. Сидло попад 1000, стояло внизу по обох боках стільки ж; балкон був повний; на хорах спільний академичний хор трохи високих шкіл, біля 100 чол. На високій естраді довгий, предовий стіл, критий чорним сукном. Ліворуч, на підставках великий портрет С. В. НЕТІЮРИ, оповитий національними прапорами, креном, квітами. Під портретом внизу два скаути тримають павхрест національні прапори; біля них з обох боків два скаути стоять на почесній варті. Контроль і порядок підтримують члени Ієрії Укр. Націоналістів і студенства. Панахиду служить преосвящ. Савватій, архієпископ православній пражський соборне з укр. священиком Мельником. «Чудесно, могутє і невимовно жалібно сіяв спільній академичний хор. «Со святыми упокой» та «Вічну Пам'ять», всі вислухують, влавши на коліна. Величига, сумна і незабутня картина!

Після панахиди за столом займають місця в три довгих ряди делегати організацій в кількості більше, ніж 100 чол. Голова зборів, проф. А. Йковськів, відкриває академію жалібну іменем Комітету, що складали 103 укр. організації Праги, Подебрадів і околиць. Хор співає жалібну козаччу пісню: «Гуеш, брате мій», яку збори вистухали стоячи. Першим від імені Комітету взяв слово проф. О. Потоцький, який в своїй промові зазначив, яку втрату попіс український парод із окрема українська еміграція в особі національного Героя-Мученика С. В. Нетіюри та закликав до сидання та підтримки сіднього законного національного Уряду УНР. Слідуючий промовець п. М. Шаповал (с.-р) з великим піднесенням закликав до рішучого протесту перед цілим світом проти ганебного паклену ворогів українського народу на особу славного українського Героя-Революціонера, проти обвинувачення С. Нетіюри, а вместе з ним і цілого українського народу в жідівських погромах. Прекрасну промову сказав проф. Безлатко (с.-д.), почавши її декламацією уривка з «Мойсея» Франка. Від імені товаришів по зброй, військових говорив полковник Ол. Шаповал. Після цих промов голова зборів уділив голос представникам дружніх пам'ярів: представникам грузинської колої в Ч. С. Р. п. Гардзевадзе, представникам вірмен п. Торосіяну, представникам гірців Кавказу п. Газі-Хану Бешальті, представникам грузинського студенства п. Токайшвілі, парешті представникам білорусів, членові Білоруського Ради, п. Захарикові. Ці всі промови виголосили свої промови на рідній мові, а український переклад було прочитано членом президії М. Галаганом. Далі промовляли: проф. М. Славицький, який мистецьки виголосив свою певельнику, але прекрасну змістом і формою промову; А. Волохів од імені ЦЕСУСА, Т. Пасічинський од імені Ієрії Українських Націоналістів і, парешті, знаний наш поет Олесь про декламував свій вірш, присвячений смерті С. В. Нетіюри.

Брак часу та умови винайму салі (до 7-ми годин) позбавили президію можливості дати сково багатьом промовцям, що були записані. (Ректор Господарчої Академії в Подебрадах, проф. Шевченців, проректор Українського Університету, проф. Іщербина, представники Українського Комітету — п. Григорій, партії с.-д. — п. Галаган, партії с.-р. — п. Паливода і п. Мандрика, Національної Жіночої Ради — проф. С. Русова, української еміграції в Болгарії — полк. Філонович, спілки українських інвалідів — полк. Мелешко, всеукраїнського об'єднання земського та міського само-врядування — п. Приходько, Національної Молоді — др. Ніжанківський,

Комітету об'єднаних організацій — доц. Слюсаренко, Українського Педагогічного Інституту — проф. Кабачків, Українського Європейського Союзу — пані Омельченкова, та інші). На пропозицію голови збори ухвалили, щоб промови цих представників було надруковано в збірнику, присвяченому пам'яті С. В. Петлюри. Далі оголошується і одноголосно приймається резолюція з приводу трагичної смерти славного Героя-Мученика за український народ, за його державні ідеали (резолюція надрукована в цьому ч. «Гризуба»). На кінці збори виапували ще раз пам'ять С. В. Петлюри, стоячи вислухали національний гімн: «Ще не вмерла Україна» і тихо, з журбою залишили салю.

3-го червня відбулися треті загальні збори Комітету для вшанування пам'яті С. В. Петлюри. Збори прийшли слідуючі постанови: 1) Комітет далі буде іменуватися: «Міжорганізаційний Комітет для вшанування і оборони пам'яті С. В. Петлюри». 2) Поповнити президію Комітету до 12 осіб в тому числі три центральні представники Подебрадського Комітету. 3) Доручити президії на слідуючі загальні збори Комітету подати доклади про організацію та про план роботи Комітету; а) про обороні імені С. В. Петлюри в процесі і в пресі; б) про видання збірника, присвяченого пам'яті С. В. Петлюри; в) про оподатковання української еміграції в Ч. С. Р. для утворення фонду: па пам'ятник, на допомогу родині С. В. Петлюри, па видання збірника і па інші видатки.

Слідуючі загальні збори Комітету мають одбутися 18 червня в Празі.

А. Н.

КОМУНИКАТ

КОМИТЕТУ ВШАНУВАННЯ ПАМ'ЯТИ ГОЛОВИ ДИРЕКТОРИІ
УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ, ГОЛОВНОГО ОТА-
МАНА ВІЙСЬК УКРАЇНСЬКИХ СИМОНА ПЕТЛЮРИ.

26 Травня 1926 року в Празі відбулися Збори делегатів українських організацій в Ч.С.Р., скликані Легією Українських Націоналістів, з приводу несподіваної, трагичної смерти Голови Директорії Української Народної Республіки та Головного Отамана Українських Військ Симона Петлюри, що впав від руки ворогів Української Нації 25 травня о 14 годині в Паризі.

Збори, відкриті Головою Легії Українських Націоналістів, — після вступного слова проф. Шульгина відспівання «Вічної Пам'яти», покликали для вшанування пам'яті Вбитого Комітет із представників всіх заступлених на Зборах установ та організацій.

КОМИТЕТ УХВАЛИВ:

1. Іменем присутніх представників Українських організацій вислати Родині Небіжчика таку телеграму. :

«Глибоко зворушена трагичною смертю Національного Героя-Мученика Українська еміграція в Ч.С.Р. засилає Вам своє сердечне та ширше співчуття».

2. Делегувати професора О. Шульгина до Парижу й доручити йому зложити на труну, в імені Української еміграції в Ч.С.Р. віночок з написом: «Au Président de la République Démocratique Ukrainienne. Simon Petlura. Emigration Ukrainienne en Tchécoslovaquie».

3. Встановити для Української еміграції сорокаденну жалобу з пошеннем жалібної відзнаки.

4. Влаштувати 29 травня, о 15 годині, у великій салі на Слов'янському острові в Празі панахиду та жалібну Академію. Панахиду правитиме Високопреосвященний Саватій Архиєпископ Празький. На Академії промовлятимуть представники Українських установ та організацій в Ч.С.Р.

5. Видати до Української еміграції в Ч.С.Р. комунікат з закликом достойно вшанувати пам'ять Убитого, з'єднавшись у цю трагічну годину національного горя в єдину Всеукраїнську Родину.

6. Звернутися до всіх Українських установ та організацій, які не були заступлені на Зборах, з пропозицією надіслати своїх представників до Комітету.

7. Зважаючи на велике національно-політичне значіння для визвольної боротьби Українського Народу трагічної втрати нашого Національного Й Непохитного Борця за Українську Державність, видати до Українського Народу відповідну декларацію.

Ми певні, що Українське Громадянство, а передусім Українська еміграція, в цю найвищу годину свого національного смутку, зрозуміє ту небезпеку, що загрожує нашій Національній справі від безоглядного та брутального поборювання державницьких змагань Українського Народу його одвічним ворогом, а зрозумівши це, ще з більшим завзяттям боронитиме ті національні позиції, на яких так непохитно, чесно і з честью стояв і впав Симон Петлюра.

Залізним є для нас обов'язок перед могилою Великого Патріота й Невтомного Борця, мимо всяких жертв, Ідею Української Державності здійснити.

Вбивство Голови Директорії Української Народної Республіки й Головного Отамана Українських Військ скероване проти всього Українського Народу. Вороги Українського Народу, окупанти його Країни, насильники його волі, а не mestnik жидівської народності на Україні, направили руку вбивця на Симона Петлюру. І в тому брудному наклепі, яким маскує свій юдин злочин посланець ворогів Українського Народу, ще більш огидно проступає їх підступність.

Тим більше повинні ми єдиним напруженням всіх наших національних сил довести, що вороги Симона Петлюри -- наші вороги. -- В імені 53 організацій.

РЕЗОЛЮЦІЯ,

одноголосно ухвалена на Жалібній Академії 29 травня 1926 року в Празі при участі представників 103 укр. організацій і українського громадянства, всього в кількості 2000 осіб:

«Українське Громадянство, заступлене українськими політичними, науковими, культурними, професійними, економічними установами — організаціями, партіями, спілками та угрупованнями; українські політичні і культурні діячі, професори, письменники, селяне та робітники, студенти та військові, що перебувають на еміграції в Ч.С.Р., зібралися 29 травня 1926 року для вшанування світлої пам'яті Голови Директої Української Народної Республіки, Головного Отамана Українських Військ Симона Петлюри, що в Парижі 25 травня ц.р. приняв мученицьку смерть від руки ворогів Українського Народу — в цю незмірно-важку трагічну хвилю національного смутку:

1. Підносять прилюдний, однодушний протест проти нелюдського крівавого терору ворогів України, жертвою якого впав Вождь Української Нації.

2. З приизирством рішуче відкидають спробу ворогів Українського Народу заплямувати світле, чисте і чесне ім'я Симона Петлюри, а тим самим і Велике Діло Визволення України, обвинувачення в насильствах та урочисто в цю велику історичну хвилю іменем свого Народу засвідчують, що Світлої Пам'яти Небіжчик рішуче, навіть смертю, карав винуватих в насильствах над жидівським населенням України.

3. Закликають все Українське Громадянство, що перебуває поза межами Рідної Землі, на еміграції, як і весь Український Народ, дати рішучу одсіч ворогам України на прояви брутального поборювання ними Українських Державницьких Змагань та, зімкнувши лави свої, продовжувати боротьбу, що досі велася під проводом Славного Героя-Небіжчика --- аж до повної перемоги.

ВІЧНА ПАМ'ЯТЬ НЕБІЖЧИКУ,
МУЧЕНИКУ ЗА РІДНИЙ НАРОД!
СЛАВА БОРЦЯМ за ВОЛЮ УКРАЇНИ!

**Список організацій української еміграції в Ч. С. Р., що
прийняли участь у вшануванні пам'яті національного
героя мученика С. В. Петлюри.**

1. Академична Громада при Недаґоцькім Інституті в Празі.
2. Братство імені Гетьмана Органіка.
3. Військово-Демократичний Союз.
4. Всеукраїнське Об'єднання Ціачів Земських та Міських Самоврядувань.
5. Видавництво «Іооперативний Фонд імені В. Доманіцького».
6. » » «Нова Україна».
7. » » Української Молоді.

8. Громада Кубанців в Ч.С.Р.
9. Громада Старшин в Стрілецької Дивізії.
10. » Українських Студентів Лісової Інженерії в Празі.
11. » Українських Студентів Емігрантів в Ч.С.Р.
12. » Технологів-Хеміків.
13. Група Громади Українців з Кубані.
14. Група Національної Молоді.
15. Головний Комітет Української Селянської Спілки на еміграції.
16. Закордонне Відво Радикально-Демократичної Партиї.
17. Закордонний Комітет Української Партиї Соціалістів-Революціонерів.
18. Закордонна Організація Української Партиї Соціал-Революціонерів.
19. Комітет Об'єднаних Українських Національно-Політичних Організацій.
20. Кооперативне Товариство «Трудова Спілка» в Празі.
21. Кирилю-Методієвське Братство.
22. Ліга Української Культури.
23. Легія Українських Націоналістів.
24. Музей Визвольної Боротьби України.
25. Національна Рада Українських Жінок.
26. Республікансько-Демократичний Клуб у Празі.
27. Представництво Українського Гуртка імені М. Драгоманова в Болгарії.
28. Секція Українських Студентів-Архономів.
29. Союз Студентів-Емігрантів з Нівицько-Західних Земель України.
30. Союз Українських Піонершиків та Журналістів.
31. Союз Українських Хліборобів в Ч.С.Р.
32. Спілка Українських Військових Інвалідів в Ч.С.Р.
33. Спілка Соціалістичної Молоді «Вільна Громада».
34. Спілка Українських Пікарів.
35. Споживче-виробниче-самодопомогове Кооперативне Товариство «Українська Самономіч» в Празі.
36. Студентська Громада при Недавогічному Інституті.
37. Студентська Спілка.
38. Студентська Товариство Українських Правників «Ступ».
39. Технічне Товариство «Основа» в Празі.
40. Товариство Насічників імені Іроненовича.
41. Українська Академічна Громада в Празі.
42. Український Академічний Комітет.
43. Український Академічний Хор.
44. Українське Видавничче Товариство «Сіяч».
45. Українське Видавництво в Катеринославі.
46. Український Військовий Союз.
47. Українська Господарська Академія в Подебрадах.
48. Український Громадський Видавничий Фонд.
49. Українська Гімназія в Празі.
50. Українська Громада Студенток в Празі.
51. Український Жіночий Союз.
52. Український Інститут Громадознавства.
53. Український Клуб в Черношицях.
54. Український Комітет в Ч.С.Р.
55. Українське Національне Козаче Товариство.
56. Український Недавогічний Інститут імені Драгоманова.
57. Українське Правничче Товариство.
58. Українська Радикально-Демократична Партия (Пражська Громада)
59. Українська Соціал-Демократична Робітнича Партия.
60. Українська Секція Медиків.
61. Українське Товариство «Кобзарь».
62. Український Театр в Ч.С.Р.
63. Український Університет в Празі.
64. Український «Уніон» в Оломуці.
65. Центральний Союз Українського студентства «ЦЕСУС».

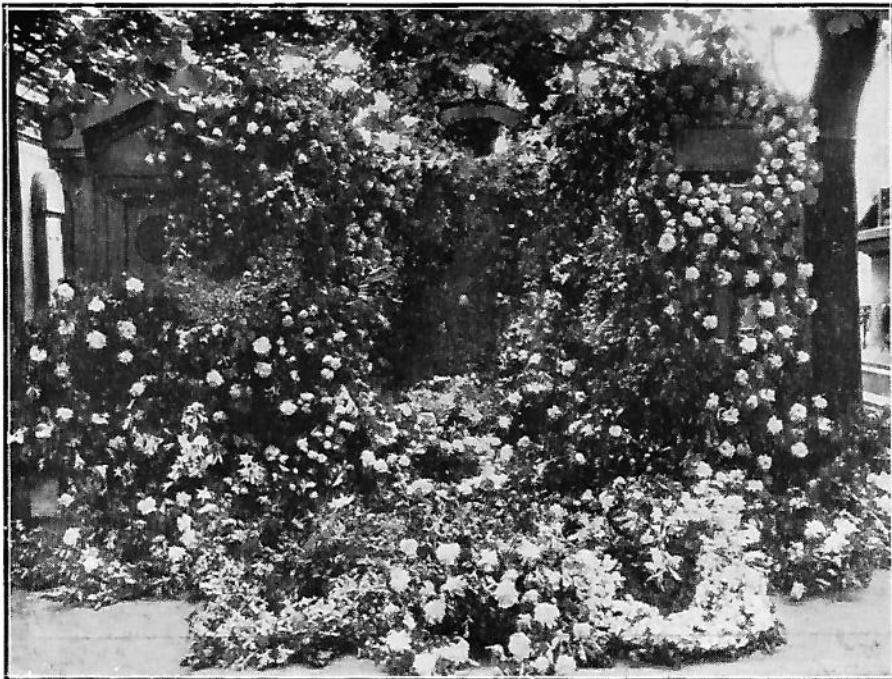
Українські організації в Подебрадах:

66. Академична Громада при Українській Господар. Академії.
 67. Академичне Товариство для Ліги Націй.
 68. Видавниче Товариство при Укр. Госп. Академії.
 69. Видавниче Товариство «Українська Книжка».
 70. Громада Кубанців при Укр. Господ. Академії.
 71. Кооператив «Наша Хата».
 72. Кооператив «Україна».
 73. Комітет Заступництва Українського Сокільства за кордоном.
 74. Музичне Товариство «Гобзарь».
 75. Ощащо-позичкове Товариство «Єдність».
 76. » » » «Самопоміч».
 77. Організація Українських Ольд-Скаутів.
 78. Подебрадська Філія Лігі Українських Напіоналістів.
 79. Подебрадська Філія Української Селинської Спілки.
 80. Подебрадська Громада Радикально-Демократичної Партиї.
 81. Подебрадська Організація Української Соціал-Демократичної Партиї.
 82. Подебрадська Організація Української Партиї Соціалістів-Революціонерів.
 83. Подебрадська Філія Закордонної Організації Української Партиї Соц.-Революціонерів.
 84. Рухавкове Товариство «Січ».
 85. Спілка Українських Кооператорів.
 86. Студентська Організація «ЦЕНТР».
 87. Спілка Українських Лісників при Укр. Госп. Академії.
 88. Спілка Агрономів при Укр. Господ. Академії.
 89. Спілка Українських Господарських Техніків при Укр. Господ. Академії.
 90. Союз Українських Християнок в Подебрадах.
 91. Спілка «Рідна Школа».
 92. Товариство Старшин б. Цивізії в Подебрадах.
 93. Товариство для підекання українських народів танців.
 94. Тимчасова Рада Об'єднання Української Еміграції в ЧСР.
 95. Український Спортивний Клуб «Циндро».
 96. Українське Рухавкове Товариство «Соня».
 97. Українське Пластичне Товариство.
 98. Українська Студентська Спілка Пасічників при Укр. Госп. Академії.
 99. Український Шаховий Клуб в Подебрадах.
 100. Українська І правоєдлавна Парafія в Подебрадах.
 101. Український Допомоговий Комітет при Укр. Госп. Академії.
 102. Українська Спілка Хемінів.
 103. Українське Свято-Іоаннівське Товариство.
-

В Подебрадах

Страниця звістка прийшла до нас 26. V. вранці в чеських газетах. Де-хто спочатку не йняв віри, тішучи себе надією, що це газетна брехня або якесь провокація з невідомою нам метою. Але скоро прийшла телеграмма від В. Прокоповича, яка розвіяла сумніви.

Зараз годині о 9-їй до ректора Академії пішли старші громадянини і голова студентської Громади. Ректор видав зараз оловістку про смерть С. В. Нетльори від злочинної руки і відмінив лекції в Академії. Негайно він скликав сенат, який ухвалив припинити лекції на три дні, відправити панахиду по Нокійському і вташтувати жалібну академію. Для організації цього обрано було Комітет під головувавшим проф. І. Іваничуком, а членами увійшли: проф. Л. Бич и студент Ревутів.

Квіти на могилі на кладовищі Монпарнассе.

Другого дня 27. V. було відправлено панахиду в місцевому свангелістському костелі. Вся Академія пройшла жалібним походом на ту службу з чорним жалібним прапором і нашим національним, обвитим чорним серпантином. Після панахиди похід в тому же порядку вернувся в «Замок», де містяться кабінети Академії, і у дворі «Замку» хор ще раз просідав «Вічну Пам'ять», «Луравлі» і, на бажання присутніх, національний гімн.

Другого дня призначена була жалібна академія в одній з найбільших мійських заль; але місцева адміністрація відтягала з дозволом, бо питала Прагу про той дозвіл.

Публіка, тоб-то вся Академія й чимало гостей-чехів чекала в салі біля години і нарешті дочекалася повідомлення, що жалібну академію заборонено.

В приватних розмовах адміністрація мотивувала ту заборону тим, що наші комуністи подали заяву про дозвіл улаштувати реферат якогось привізного з Праги комуніста про рееміграцію. Того реферату, мабуть навмисно придуманого для шикані в дні нашого загального смутку, адміністрація не хотіла дозволити, але щоб учинити протестів з боку комуністів, які мають своїх обороноців у парламенті, адміністрація не могла дозволити і нашої жалібної академії.

29. V. відбулася жалібна академія в Прагі і на неї поїхала більша частина нашої подебрадської української колонії.

Студентська Громада вирядила свого представника в Париж на похорон, але йому було відмілено в паспорті і візі і довелося йому передати свою місію проф. О. Шульгинові.

Жалібний похід Української Академії в Подсбрадах до церкви на панахиду.

В день похорон С. В. Петлюри в неділю 30 травня знову зібралося наше студентство й професура у великому коридорі «Замку» (на це зібрання дозволу просити не треба було) і тут знову всі проспівали «Вічну Пам'ять» і «Журавлі».

В ці суміжні дні об'єдналися в одну родину всі націоналістичні течії від націоналістів до соц.-революціонерів (за винятком комуністів і прихильників їх, «сповіховців»). І зворушливе було те об'єднання, бо всі почували, що вони перш за все українці.

Жаль тільки, що об'єднала нас свіжа могила одного з найвірніших і найщиріших синів України. Коли б те це об'єднання задержалося б і надалі.

М. Л.

ПІСЛЯ СТРІЛІВ В ПАРИЖІ.

(Лист з Букарешту).

Рокові стріли в Парижі болюче відгукнуться в міліонах українських душ.

Неріка звістка про трагічну смерть Голови Української Держави та Головного Отамана Українських Військ С. В. Петлюри надійшла до Румунії ранком 26-го травня.

Того ж дня увечері, в помешканні Української Місії, було скликано надзвичайне засідання Громадсько-Допомогового Комітету Української Еміграції в Румунії, разом з представниками від всіх активно-працюючих українських організацій.

Відкрив пасідання В. Трепке такими словами:

«Зібрала нас сюди надзвичайно сумна подія. 25-го травня в Парижі ворожкою рукою забито одного з найбільш активних провідників національ-

ного руху, репрезентанта Української Незалежної Держави С. В. Петлюру. Ким він був для нас, для України, для нашого народу — всі ми знаємо».

Даремно промовець намагається переборти спазми в горлі. Словя замирають на устах. Після кожної фрази пауза. В салі мертві типи. У більшості на очах слізози.

«Впаповуючи пам'ять С. В. Петлюри встановлюм, — закінчує свою коротку промову В. Трепкє, — скажемо йому в нашій душі — річна пам'ять».

Всі встають і, побожно склонивши голови, нерухомо стоять де-кільки хвилин. Відчувається в постаті кожного бажання зберегти як найбільшу рівновагу, заховати в самому собі той соромливо-інтимний біль, для вислову якого людська мова ще не має відповідних слів.

Обмінявшись після цього короткими думками, представники українського організованого громадянства виносять такі постанови.

1) Протелеграфувати до Парижу, щоб на могилу Репрезентанта Української Незалежної Держави та Головного Отамана Українських Республіканських Військ С. В. Петлюри було зложено окремого вінка від імені Української Еміграції в Румунії.

2) Українська Еміграція в Румунії бере на себе частину витрат по організації національних похорон С. В. Петлюри.

3) Оголошується загально-національний траур. Термін трауру 40 днів.

4) В неділю 30-го травня в Букарешті, а також і у всіх осередках української еміграції в Румунії мають відбутися панахиди.

5) Панахида в Букарешті має відбутися в церкві Святого Юра (Калея Мошільєр, 3б.). Траурові друковані повідомлення про панахиду мають бути розісланими всім членам румунського уряду, всім зарубійним представництвам, визначним громадсько-політичним діячам та всій пресі.

6) Листи з висловами співчуття та того суму, який ділить українська еміграція в Румунії з усім українським народом, надіслати як до дружини Головного Отамана, так і до всіх українських організацій за кордоном.

7) З метою правдивого освітлення справи постановлено випускати спеціальні «Бюлетені», як для інформування українського громадянства, так і для преси в Румунії.

Українське Консульство та всі українські установи, в знак траура, не переводили урядової праці на протязі трьох діб.

Портрет С. В. Петлюри, що висить в трауровій рамці в помешканні Української Місії, де відбуваються засідання активно-працюючих українських організацій в Румунії, уклічано лавровим вінком, неревитим безсмертниками та спірчками національних жовто-блакитних кольорів.

30-го травня українська колонія в Букарешті з'явилася на панахиду в глибокому траурі.

Серед численних висловів співчуття, отриманих поштою та сказаних персонально репрезентантам української колонії в Румунії, особливо звучуоче звукали слова широких приятелів українського народу.

«Не впадайте в роспуску! — казали нам, — Працюйте і продовжуйте боротьбу. Інцидента, кибула в останню мить на терезі боротьби, схилить успіх й у вас біль».

В імені української еміграції в Румунії на ім'я осиротілої дружини Головного Отамана С. В. Петлюри послано такого листа:

«Вельмишановна Ольга Панасівна!

Не має серед нас, не має на всій Україні такого українського серця, яке-б не стиснулося невимовним болем перед свіжою могилою дорогоого Симона Васильовича.

Кріпкадово чистий, пепохитній в своїх стремліннях до незалежності Української Держави, відданий до самозабуття захистові ідеалів Українського Народу — таким збереже його народія пам'ять, таким він вийде в історію тяжких і героїчних змагань України за своє визволення.

Пого світлий образ навіки залишиться сімволом найсвятіших і найшляхетніших прагнень Української Нації.

Він, по праву правдивого Вождя і Великого Сина Українського Народу, займе одне з найбільших почесних місць в світовому пантеоні безсмертних лицарів і мучеників за ідею.

В ці тяжкі дні загально-національного трауру, коли міліони українських сердеч б'ються в унісон з Вашим, Українська Еміграція в Румунії, шле Вам вислови свого безмежного суму, свого глибокого співчуття».

Крім того, постановлео розіслати до активних українських організацій та оголосити через пресу співчуваючий лист, адресований до всіх українських організацій, та до земляків, на рідних теренах і на еміграції сущих.

Текст цього листа звучить так:

«Головного Отамана Українських Республіканських Військ, Репрезентанта Української Незалежної Держави, Проводиря Українського Народу Симона Васильовича Петлюри... не стало.

Українська Еміграція в Румунії ділить разом з Вами, разом з усім Українським Народом його болючий сум і побожно склоняє свої голови перед свіжою могилою Національного Героя України.

Імя С. В. Петлюри, його світлий образ, як символ визвольних змагань за Незалежність Соборну Україну, яко взірцевий приклад безмежної відданості Батьківщині! - яскраво співітреме всім синам України й з непереможною силою кликатиме їх до чину, до боротьби, до перемоги!...

Національні прапори Українського Народу перевито трауром, але їх не згорнуто.

Ми не зуміли охорошити й відвести від свого Вождя злючно-ворожої руки... Зуміймо ж гідно продовжувати його діла.

В цьому полягає наш вищий обов'язок перед Батьківщиною.

Цим ми найбільш урочисто і найбільш достойно вшануємо пам'ять С. В. Петлюри, який жив лише для України, який трагічно помер на тернистому і тяжкому шляхові до її визволення.

Український Нарід сумілішо виконає цей свій перший і головний обов'язок».

Про те, як відгукнулася преса в Румунії на смерть С. В. Петлюри, по-дамо окремо.

Д. м. Геродот.

30 травня 1926 року.

Бурешт.

ДНІ ЗАГАЛЬНОГО СМУТКУ

(Листи з Варшави)

Розплачливу звістку про трагічну смерть Головного Отамана принесли нам раніші варшавські газети з ранку другого дня після його смерті.

Не хотілося вірити в те, що цей наш Великий Знаменосець, який так високо і гордо тримав прапор української державної незалежності випустив його з своїх рук, пронизаний ворожими кулями.....

Не хотілося вірити і в те, що ці ворожі кулі, які оминали його в найстрашніших моментах визвольної боротьби українського народу, на цей раз на смерть вразили його шляхетне серце десь там, в Парижі, на бульварі Сен-Мішель.

Але цю сумну звістку підтвердила й телеграма з Парижу, яку ще вночі одержав Український Центральний Комітет.

Отаман впав. Вибито Провідника з рядів борців. Кинуто гасло до нової рішучої боротьби, яка скеровується на шлях крівавого терору. Бикликано

на останній і рішучий терць. Смуток тяжкий і болючий охопив серця... День 26 травня оголосив Український Центральний Комітет днем загальної жалоби, закликаючи всіх українських громадян утриматися від праці.

27 травня газети принесли широкі відомості про смерть Головного Отамана, а деякі з них умістили його портрет і некрологи, згадуючи при цьому, що ім'я його звязане із історією Польщі і лодаючи перебіг подій з українсько-більшевицької боротьби.

Український Центральний Комітет на сторінках варшавської преси в великих траурних оголошеннях оповідав «українське громадянство і всіх прихильників незалежності України про смерть Незабутнього Вождя, Голови Циркеторії і Головного Отамана Військ УПР, який помер на варті від ворожої кулі в настідок преступної ухвали московської комінтерну».

Українська колонія взягла жалобу. На знак жалоби на неозначеній час відкладено було чергові засідання та збори українських інституцій у Варшаві. 28 травня виїхали до Парижу А. М. Лівицький, М. М. Ковальський і ген. В. Сальський, а на 30 травня визначено урочисту панахиду, про що теж було широко оновіщено в пресі.

З наближенням 4-ої години митрополітальна церква на Празі починала заповнюватися українцями й прихильниками української ідеї. Багато людей, що стоять біля церкви згруповані в певеліні гуртки. Тема разомов - трагична смерть Головного Отамана. Кожний трамвай привозить нові партії бажаючих віддати йому останню помилу. Одно за другим, під'їжають авта з представниками різних організацій. Але ось - 4 год. Починається урочиста панахида...

Серед глибокої тишині виходить отець архимандрит Полькари Сікорський в супроводі численного духовенства і звертається до присутніх з промовою, в якій передічує заслуги Головного Отамана, що положив віц для відродження українського народу в його визвольній боротьбі на Україні і на еміграції. Він висловлює надію, що вже недалекий тей час, коли еміграція повернеться, забираючи з собою дорогу труну Головного Отамана, щоб поховати її в злотоверхому Київі.

Так, з ним прийшли, з ним і повернемося, бо ім'я його є гаслом на наших прaporах...

Жалібно дзвонили дзвони, сумно горіли свічки в руках у присутніх, сумно лунала спілька молитва. Остання «Вічна Пам'ять»... А пам'ять ця вічна, бо вона записана на сторінках історії і передаватиметься з покоління в покоління...

Трудно було б перелічити тих, хто був на панахиді, як представники поодиноких не-українських організацій. Коротко кажучи, можна було підкреслити, що такої юдіої панахиди метрополітальна церква давно не бачила.

Серед делегацій виділялася польська військова реірезентація з представниками польського генерального штабу на чолі з його начальником ген. Бургарт-Букацьким, полк. Мацею та представником команди міста. Міністерство закордонних справ репрезентували п. Ю. Іукасевич та п. Шумляковський і т. д. Від Польського Товариства Допомоги Укр. Еміграціям були присутні п.п. Т. Головко та Шиманський. Грузинська Колонія, яка завжди ділиться з нами і дні радості й дні смутку, і цього разу рясніше репрезентувалася своїми представниками з князем Карабеком, ген. Захаріядзе і п. Салакая на чолі. В гурті присутніх можна було замітити багато українських і не-українських громадських, політичних й наукових діячів, перелічiti яких не маємо змоги...

А в той же час в Парижі о цій самій годині відбувався урочистий похорон Головного Отамана. В цій хвилі з свічкою в руці над свіжою могилою Вождя скилила своє засмучене чоло і варшавська колонія і душою та серцем присідалася до загального смутку. І квіти цього смутку душі наболілої, квіти безмежної любові до Батьківщини, квіти безкрайної любові й пошани до нього зложили там на дорогу могилу її представники.

І. Піповецький.

Д Н І Ж А Л О Б И В К А ЛІШІ

26 травня з післяобідним потягом прийшли до нас з Варшави свіжі газети, які присели коротку звістку про смертельне поранення на вулицях Парижу Голови Циректорії і Головного Отамана Військ Української Народної Республіки Симона Петлюри.

Не хотілось вірити, що то іправда.

Всі готові думати були, що це не що інакше, як чергова «сенсаційна новина», або, так звана, газетярська «качка», якими так багата взагалі стала сучасна преса.

Та все-ж в станичній церкві годині о 8-ій увечері віделужено було молебна.

Так щиро молився наш о. Дмитро, так жалібно просив він Всемогучого, в по береги повній, досить просторій станичній церкві, щоб залишив при житті І проводиря Народу Українського...

Та не почув, мабуть, Господь його молитви... бо вже три години пізніше, в одинадцятій у ночі, молився знову він, але... вже за упокій душі новопреставленого войта Симона...

Ранком дня другого один за одним зачали вдягати жалобу емігранти наші... Жалобу по найдорожчій для них людині...

Одна за одиною зачали відбувати засідання громадські організації та установи для вшанування пам'яті Високого Покійника.

На засіданнях тих виселено цілий ряд постанов, які, в суті речі, зводяться до одного: -- до непомірно великого й глибокого жалю з приводу втрати І проводиря Українського Народу та як найбільшого обурення проти посередників й безпосередніх виконавців цього нечувано огидного, дікого жорстокого злочину.

Одну з постанов тих маю під рукою й дозволю собі привести її тут в цілості.

Ось вона:

«Зачувши про нечуваний морд над Зверхнім І проводирем і Національним Героєм Українського Народу, а нашим Верховним Вождем, Головним Отаманом Війська Української Народної Республіки та першим почесним членом нашої інвалідської організації Симоном Петлюрою, -- ми, ветерани визвольних змагань Українського Народу за свою незалежність, українські воєнні інваліди, зворушені цією страшною вістю, складаємо протест з приводу нечуваної паруруги ворога заклітого, зайди -- москаля червоного над нашим Святаю Святіх і його злодійських, пісподських, хижакьких поступований в здійсненні своїх підліх заїжджих намірів.

Одночасно висловлюємо наші співчуття та сумі жаль з приводу цієї непоправимої й неофіційної втрати Високодостойній Дружині П. Головного Отамана Ользі Опанасовні та Урядові Української Народної Республіки.

Хай ворог наш не святкує своєї перемоги в цю найтіжчу для нас годину, хай не справляє завчасно тризну, бо ж жертва ця невинна, ця кров свята і свіжая могила не тільки не зменшить в нас віри й завзяття в нашу перемогу над ним, в нашу святу вимірлину ідею, а інваліди, подвоють в нас сили й змагання до дальнішої заклітій боротьби з ним, крівавим північним хижаком, аж до часу остаточної побіди па славу Матері Україні і Страцини Народу Українському.

За ідею нашу, ідею власної Вільцю і Незалежної Самостійної Держави, готові як один принести в жертву і ті рештки здоровля та сил, що залишились в нас по довгих, крівавих змаганнях.

Пам'ять Вождя Народу Українського вшанувати вставанням й минутою мовчання.

Віделужити в суботу 29 цього травня пашахиду в Домі Українського Інваліда, запросивши місцеву еміграцію й зобов'язавши прибуттям на ню всіх інвалідів.

Командувати Голову Центрального Правління Спілки для складення висловів співчуття Голові Уряду і засягнення ширших інформацій в справі відвидавшого нас нового ліхха».

Кожною з існуючих тут організацій емігрантських вислали співчуваючі листи до родини Високого Покійника, до Уряду, до українських представництв в інших країнах та до визначніших українських громадських організацій, по всьому світові розкиданіх.

Організації ті в свою чергу прислали ряд листів: так, наприклад, Громадсько-Допомоговий Комітет Української Еміграції в Румунії, Місія Укр. Пар. Респ., Філія Українського Товариства Ліги Націй в Румунії, Перше Українське Ощадно-Позичкове Товариство «Згоди», Союз Українських Жінок в Румунії та інші.

Українська еміграція в Чехословацькій Республіці, прислала свій комунікат, підписаний Комітетом в імені 53 українських організацій.

З висловів з Кашіна листів вартий до запотування лист Восино-Історичного Товариства до родини Пана Отамана.

Ось він: «Високодостойна Пані Ольго!

Особа Вождя заміняє воїнству на чужині Батьківщину.

Нині Військо Українське, що попущенням Божим перебуває на чужині, втратило Батька: ганебна рука підісланого Москвою ката стратила нашого Вождя.

Всім розумом і всім серцем відчуваємо цю незамінну втрату.

Всім розумом і серцем співчуваємо, Високодостойна Пані Ольго, Вам, що втратили і Батька, і Мужа.

В тяжкі хвилини гострого жалю вітхою синою хай буде нам те, що Великий укоханий наш Вождь власно душу офірував за ідею, якій служив усе життя, власною кровлю стверджую свою відданість їй.

Цього прикладу не забудемо. За цим прикладом підемо.

Ціль високу, до якої нас вів наш незабутній Вождь, осягнемо. Ім'я його в памяті Народу Українського записане буде на всі віки.

Варто також було б подати тут листа, висланого Товариством б. Вояків Армії УНР, до редакції польського щоденника «Rzecz Pospolita» у відповідь на вміщену в ч. 112 цегідного змісту статтю по адресі Високого Нашого Покійника, та, на жаль, не мається того листа зараз під руками.

В станційній церкві протягом дев'яти днів відправлювано службу Божу та панаходу.

Всі ті дні церква наповнювалась по берги емігрантами і особливо в день дев'ятій, коли зійшлися люди наші з усіх околиць.

29 травня правилася панахода о. Дмитром, при участі стацічного церковного хору, в Домі Українського Інваліда, на яку зійшлися еміграція наша, що замінила поза дротами станиці.

Ціля панахода один із земляків наших, д. Асавулян з фотографував присутніх з братом Н. Голового Отамана Олександром Петлюрою, підполковником Армії Української, - - в середині.

1 червня, з приватної ініціативи кількох емігрантів, відправлено панаходу в місті, в місцевій російській церкві.

На панаході крім наших людей були представники Староства, польські стрільці і інваліди та інші особи з посеред наших прихильників-польців.

Був де-что й з росіян.

Колонія українців в Скальмержицях біля Каліша, згуртована у відділі УЦК-ту, межі відсували панаходу, на якій також були представники польської місцевої влади й сучасності.

На закінчення додам, що Спілка Інвалідів друкує чергове число «Українського Інваліда» і Т-во б. вояків-чергового бюлетеня, що в більшій своїй частині присвячелі світлій памяті Покійного Вождя, а Восино-Історичне Товариство має на думці випустити з часом окрему книжку, в якій має зібрати увесь друкованій матеріял, що з'являється їй буде а'являтися в пресі нашій і чужоземній з приводу насильної смерті нашого Головного Отамана.

Мих. Садовський.

Відгомін смерти С. Петлюри в Берліні

Вістка про смерть С. Петлюри до глибини потрясла українською еміграцією в Берліні. Відповідно на об'єднаний фронт світового житівства є започаткована єдність всіх еміграційних таборів з гетьманами включно.

Дня 27. травня б. військові української армії звернулися до сп. Тихона, підчиненого арх. Євлогія, щоби відродивши параду по Небіжчикові. Згоди єпископа викликала велике здивування в українських колах. Ініціативу в пошануванні пам'яті От. С. Петлюри взяла на себе «Спілка Об'єднаних Українських Громадських Організацій» в Берліні. Вона вислава спочутливу телеграму Дружині Небіжчика. В організації «Стара Пруссія» виголосив реферат про діяльність пок. Симона Петлюри і його заслуги П. Кожевників.

Спілка запросила до участі в параді в ім. українські організації в Берліні. У відповідь на запрошення негайно відгукнувся б. Гетьман Павло Скоропадський з таким письмом:

«Бонзее, 29 травня 1926.

До Президії Спілки Об'єднаних Українських Громадських Організацій в Берліні.

Високоповажані Панове!

Ваше запрошення на параду по покійному Симону Васильовичу Петлюри одержав. Прибуду вшанувати пам'ять Небіжчика, позаяк — не зважаючи на розбіжність наших шляхів — бачив завжди в ньому широго українського націоналіста. Перед одвертою могилою склоняю голову.

З щирою пошаною
Павло Скоропадський»

У звязку з великою втратою гетьманська організація — Центральний Комітет Хліборобів-Державників звернувся до своєї філії в Парижі на руки Трохимовича з таким дорученням:

«Центральна Управа Хліборобів доручас Паризькій Організації приняти участь в похороні Симона Петлюри, віддати честь Борцеві за Самостійність України, передаючи на суд історії нашу політичний спір.

Шемет, Монброзор».

Дал 29. травня відбувся в Берліні заходом Спілки Організацій концерт з приводу 10-літніх роковин смерті Івана Франка. Користуючись нагодою, голова Спілки Шемет віддав поклон також пам'яті С. Петлюри.

В неділю 30. травня відбулася в православній церкві величава парадида по пок. Петлюри, відправлена сп. Тихоном. В параді взяли участь всі українські організації і багато українських громадян в Берліні. На жаль, відсутністю світили тільки представники «Комітету допомоги збегцям зі Зах. України». Не було теж нікого з окружених през. Петрушевича.

(«Діло» ч. 123).

З України

В польських газетах знаходимо таку звістку.:

«Москва, 15 червня. (Русспрес). Українські організації в Київі і Харкові відправили урочисті жалібні служби Божі за душу Петлюри. По службі Божій численні юрби силкувалися урядити на вулицях тих міст демонстрації, співаючи українські національні пісні, але совітська міліція розповинила демонстрантів, доконуючи при тому численних арештів».

«Kurjer Warszawski» (вечірнє видання, 15. VI).

У х в а л а У Н Д О

Президія Українського Національного Об'єднання звернулася до п. проф. Петра Холодного, б. міністра УНР і голови Львівської Філії Товариства Допомоги Емігрантам з України, з письмом такого змісту:

«Президія Українського Національного Об'єднання на своєму засіданню з 2 червня — вирішила передати на Ваші руки вислови найглибшого співчуття з приводу великої втрати, яку перенесла українська нація через трагічну смерть Голови Циректорії і Гол. Отамана Військ УНР Симона ПЕТЛЮРИ, певтомного борця за права віками поневоленого народу.

«При цій нагоді візираємо, що хоча політику Уряду УНР, завершено відомим Варшавським договором, ми поспідовно поборювали, то все-таки вважаємо Пограничного насім'я великої національно-державної ідеї і виразником визвольної боротьби Української нації.

«До живого порушенні цегідам становищем жидівської преси, яга в обороні убийника намагається величні ідеї української нації і чисте ім'я Покійного заплямити погромницькими нападами, з обуренням відкидаємо всі заміди на адресу українського народу в добі національної революції і громадянської війни, бо ми на шляху до здійснення нашого державного права все змагали до гармонійного укладу відносин між усіма трудовими верствами і народами, що найшли пристановище на українській землі.

«Просимо ввічливо цю нашу заяву прийняти до відома та передати її тим українським національним організаціям, з якими останнє в звязку».

У Львові 2-го червня 1926 р.

За Президію Укр. Нар. Демокр. Об'єднання:

д-р. Дм. Левицький, Голова.

Вол. Целевич, гол. Сен.

(«Діло», ч. 122)

Заява посольської фракції УНДО Українського Клубу

Жидівський Клуб нежданно видав комунакат в справі вбивства С. Петлюри, б. Голови Української Держави.

Зваживши, що з причин від фракції УНДО пезалежних не може в найближчому часі відбутися повне засідання Українського Соймового Клубу, а одночасно з'являється невідкладна потреба негайно реагувати на комунакат Жидівського Клубу, — Посольська фракція УНДО Українського Соймового Клубу почувається до обов'язку вже в теперешні хвили, як найрішучіше запротестувати проти безоснових намагань очепити особу б. Голови Української Держави, якого жидівський Клуб вине за ті погроми, які справді під час національно-визвольної війни і соціальної революції уладжували ворохі українському народові чинили. Фракція УНДО Українського Клубу разом з українським народом відчуває глибокий біль з приводу трагічної смерті б. Голови Української Держави, хоч пе солідарізується в цілості з його політичною акцією.

«З огляду на те франція з прикрістю стверджує, що агресивне становище Жидівського Клубу, на жаль — единого представництва жидівського народу, тільки зблідить роздражненість у відносинах між українським і жидівським народом, викликану фактом огідаого убивства».

З фракцію УНДО Українського Клубу:

Сергій Хруцький

Борис Козубський.

(«Діло», ч. 125).

**Відозва Ген. Ради Союзу Укр. ем. організацій
у Франції**

ГРОМАДЯНИ!

25-го травня ц. р. на вільній французькій землі вбито злодійською рукою С. В. НЕТ.ПОРУ, надію українського народу, Голову Директорії, Головного Отамана Військ УПР, що непохитно боровся до кінця ділів своїх за Самостійність і Свободу України.

Заклятий ворог за допомогою зрадників і перевертнів завоював нашу рідну землю, ограбував наш народ, сисондрував і понищив рідні оселі, десятки тисяч вірних захистників рідної України помордував, і нарешті найкятою рукою відняв у нас найвірнішого з пайвірніших, пайкращого з пайкращих борців, та ще намагається закидати брудом огидної брехні нашу святу ідею боротьби за Волю Української Землі і тим самим хоче перед лицем всього культурного світу оплямувати найчистіші змагання української нації до незалежного життя, за які так незломно боровся і вив С. НЕТ.ПОРА.

Вірні сини народу, до кінця вірні борці, зімініть і стисніть міцніше Ваші шереги, удесягеріть Вашу єдність і витривалість перед лицем небезпеки й загрози, а біль Ваш невимовний і сум від непоправимої втрати оберніть в залізну волю й непохитну твердість в дальшій боротьбі за ті ідеали, за які поклав життя свое С. НЕТ.ПОРА.

Зараз наша національна трагедія звернула на себе увагу цілого світу. Звістка про цю передчасну смерть облетіла всі країни всіх суходолів. Всюди ім'я С. НЕТ.ПОРІ, як реірезентанта української визвольної ідеї, стало відомим. Утіж, ми повинні бути достойними цвого надзвичайного положення, ми мусимо бути достойними твої цеоцінімої крові, що пролилася на жертвник України. Ми мусимо похлястися перед цією свіжкою могилою до кінця провадити боротьбу, не склонити цаші чола перед ворогами, не тратити твердости й певності в правдивість нашихъ змагань. Пом'ятаймо старе козацьке: «або здобути, або дома не бути».

Наші вороги не гербують засобами боротьби, гріппами, підступом, злодійством, брехцею, насильством, всім, що може вигадати тільки ворог, аби зломити нашу організовану силу, нашу єдність нашу національну й громадську дисципліну.

Тому то ми повинні стати одноцільним, об'єднаним і міцним фронтом проти ворожих настуців і загроз, дисциплінованою і загартованою лавою в захист тих ідеалів, за які стояв і загинув С. НЕТ.ПОРА: Воля Українського Народу і Незалежність його існування.

Станьмо проти всіх тих, хто ці ідеали хоче знищити, хто затуманює їхню кришталеву чистість, хто хоче збаламутити і обезсилити наші шереги.

Пречиста кров, що пролилася 25 травня, хай впаде на голови ворогів наших, а для нас хай буде вона святою на віки вічні, хай буде вона заповітом для нас на майбутнє, хай вона, благословлюючи на діло визволення дорогої нам Батьківщини, дасть нам сил та енергії для остаточного й рішучого бою за Вільну й Незалежну Українську Державу.

ЄДНАЙМОСЯ, ГУРТУЙМОСЯ, ГОТУЙМОСЯ!

**ГЕНЕРАЛЬНА РАДА СОЮЗУ УКРАЇНСЬКИХ ЕМІГРАНТСЬКИХ
ОРГАНІЗАЦІЙ У ФРАНЦІЇ.**

Музей імені Симона Петлюри

Нашим національним сбов'язком є достойно вшанувати і вивчити цілу діяльність Покійного, віддану до кінця на благо української нації і державності, таку багату і ріжноманітну, таку величню і широку, таку повчаючу для наступних поколінь, які мусять, черпаючи свою силув перепетіях веденої ним великої визвольної боротьби, в його думках, його ділах шукати сили для довершення святої мети його життя.

Отож редакція «Тризуба» звертається з гарячим закликом до всіх, хто знає, хто листувався, хто має ті чи інші спогади, зустрічі, хто має фотографії С. Петлюри, передовувати все це, дбаючи про те, щоб увесь цей матеріал як найповніше вийшов в майбутній музей, щоб ні одна літера, ні одна найменша риса не загубилася і не пропала з великого нашого скарбу всенароднього, яким є життя і діяльність Національного Героя.

Редакція «Тризуба» тим часом для полегшення праці майбутньому музею складає список осіб, що мають прислужитися справі увіковічення світлої пам'яті С. Петлюри тим чи іншим, а тому прохач надсилати й короткі повідомлення по такому зразку:

1. Ім'я, прізвище.
2. Адреса.
3. Що саме має: спогади, фотографії, листування і т. д. Підпис.

ВІДГУКИ НА СМЕРТЬ С. В. ПЕТЛЮРИ.

До Парижу звідусіль надходять телеграми з висловами співчуття родині і близьким співробітникам Небіжчика та з гарячими протестами проти огидного вбивства і намагання оплямувати світлу пам'ять С. В. Петлюри. З Чехії, Румунії й Польщі нас повідомляють про те, яктилько вразила й зворушила нашу еміграцію тяжка звістка. Так саме озвалося українське населення в Галичині та Волині. Всюди одправлено урочисті панахиди, засновуються Комітети для вшанування пам'яті Національного Героя. Звідусіль гасло одне: єдиний місце для боротьби за святі ідеали Великого Небіжчика.

Дбаючи про збереження й збирання матеріалу для майбутнього музею, редакція „Тризуба“ звертається до всіх земляків з уклінним проханням надсилати до неї оповістки про смерть, панахиди жалібні збори, академії для вшанування пам'яти Пана Головного Отамана, плакати, картки, стрічки, фотографії, газетні вирізки то-що.

В цьому числі передруковуємо де-які матеріали з ч. 34: воно розійшлося, і ми не можемо задовільнити численні вимоги на нього.

ЗМІСТ.

Паризь, підсічня, 20 червня 1926 року: - ст. 1. В. Коротків-Старий. Над свіжою могилою — ст. 3. О. Лотоцький. Заповіт Симона Петлюри — ст. 6. Ген. В. Сальський. Вождь з ласкою Бойкої — ст. 13. Ім. Альбрісевський. Петлюра загинув — хай живе Петлюрівці! — ст. 20. Смерть Пана Головного Отамана — ст. 23. Похорон Пана Головного Отамана — ст. 25. Вінки на домовину — ст. 30. Жалібна академія пам'яти С. В. Петлюри в Паризі — ст. 32. Резолюція, ухвалена на жалібній академії в Паризі — ст. 35. Нацнахида й жалібна академія пам'яти С. В. Петлюри в Празі — ст. 36. Комунікат Ком. вшанув. пам'яти С. В. Петлюри в Празі — ст. 38. Резолюція, ухвалена в Празі — ст. 40. Список організацій укр. еміграції в УСР, що прийшли участь у вшануванні пам'яті С. В. Петлюри — ст. 40. В Подебрадах — ст. 42. Шість стрілів в Паризі. (лист з Букареншту) — ст. 44. Дні загального смутику (лист з Варшави) — ст. 46. Дні жалоби в Кампії — ст. 48. Відгомін смерті С. Петлюри в Берліні — ст. 50. З України — ст. 50. Ухвала УНДО — ст. 51. Заява посольської фракції УНДО — ст. 51. — Відозва Генеральної Ради Союзу Укр. Еміг. Організацій у Франції — ст. 52. Музей імені Симона Петлюри — ст. 53.

ОД РЕДАКЦІІ.

Ілюстрації, що їх вміщено в цьому числі «Тризуба», а рівно її інші, мають вийти листівками і окремими альбомами. З замовленнями звертатися до редакції.

Редакція і Адміністрація: 19, rue des Gobelins, Paris XIII.

Поштова адреса: «Le Trident» (Tryzoub), Boite post. № 15. Paris XIII.

Редактор *В. ПРОКОПОВИЧ*.

Адміністратор: *Л. КОСЕНКО*.

Le Gérant : Mme Jeanne de Carvalho Gerzain.

Imprimerie de Navarre,
5, rue des Gobelins 5, Paris.

